

Activiteitenverslag **adoptie 2020**

Opgroeien

adoptie

INHOUD

1. TER INLEIDING	4
2. ALGEMENE WERKING VLAAMS CENTRUM VOOR ADOPTIE	4
2.1 Informatieverstrekking en trajectbegeleiding	5
2.2 Inzage in adoptiedossiers	6
2.3 Begeleiding bij rootsvragen	8
2.4 Onderzoeksvragen Ethiopië	9
2.5 Opstart Afstammingscentrum	10
2.6 VCA en haar partners	11
2.6.1 Een overzicht van de kernpartners in Vlaanderen	12
2.6.2 Toegekende subsidies	16
2.6.3 Overleg tussen VCA en de kernpartners	17
2.6.4 Het Raadgevend Comité van Opgroeien regie en de kamer adoptie	17
2.6.5 Samenwerking met Belgische overheden	18
2.6.6 Europese centrale autoriteiten	18
2.6.7 Service Social International (SSI)	19
2.6.8 Permanent Bureau van Den Haag (PB Den Haag)	19
2.6.9 Internationale conferenties	20
2.7 Buitenlandse werkbezoeken en ontvangen delegaties	20
2.7.1 Werkbezoeken	20
2.7.2 Delegaties	21
2.7.3 Ondersteuning programma's	21

3. ADOPTIE VAN EEN NIET-GEKEND KIND	22
3.1 Aanmeldingen voor adoptie van een niet-gekend kind	24
3.2 Instroombeheer en voorbereiding	25
3.2.1 Instroombeheer	25
3.2.2 Voorbereiding	26
3.3 Maatschappelijk onderzoek	28
3.3.1 Verloop van het maatschappelijk onderzoek.....	29
3.3.2 Adviezen	29
3.4 Geschiktheidsvonnissen	31
3.5 Bemiddeling	34
3.5.1 Bemiddeling door een interlandelijke adoptiedienst.....	34
3.5.2 Interlandelijke adoptie van een niet-gekend kind zonder bemiddeling (zelfstandige adoptie).....	56
3.5.3 Bemiddeling door de binnenlandse adoptiedienst.....	58
3.6 Erkenning en registratie	60
4. ADOPTIE VAN EEN GEKEND KIND	61
4.1 Intrafamiliale adoptie	61
4.1.1 Aanmelding en voorbereiding	61
4.1.2 Maatschappelijk onderzoek en geschiktheid	62
4.1.3 Kanaalonderzoek en verdere procedure	63
4.1.4 Overleg internationale pleegvoogdij	66
4.2 Binnenlandse adoptie van een gekend kind	66
4.2.1 Aanmelding en voorbereiding	66
4.2.2 Verzoekschrift adoptie met mogelijk maatschappelijk onderzoek	68

1. TER INLEIDING

Niemand kan het ontkennen: 2020 was een bijzonder jaar, voor Vlaanderen en voor de hele wereld. Een jaar dat we enerzijds snel willen vergeten en dat anderzijds ook enkele kansen bood. De corona-epidemie had een grote invloed op de werking van het Vlaams Centrum voor Adoptie (VCA), op onze partners en op de hele adoptiewereld, in Vlaanderen maar zeker ook in de landen van herkomst waar we mee samenwerken.

In die zin zal dit een bijzonder activiteitenverslag zijn: de werking van VCA was anders dan de andere jaren. We zullen dit telkens duiden in het jaarrapport.

2. ALGEMENE WERKING VLAAMS CENTRUM VOOR ADOPTIE

Het Vlaams Centrum voor Adoptie neemt sinds jaar en dag een centrale rol op bij elke adoptieprocedure voor een minderjarige door (kandidaat-) adoptieouders die in Vlaanderen of Brussel wonen. VCA staat in voor het correcte verloop van het proces bij zowel interlandelijke adoptie (adoptie van een kind uit het buitenland) als bij binnenlandse adoptie.

De opdrachten van VCA zijn erg uiteenlopend. We schetsen hier kort de kernopdrachten. Een eerste opdracht is informatieverstrekking aan alle geïnteresseerden. VCA staat ook in voor trajectbegeleiding van alle (kandidaat-)adoptanten in Vlaanderen en Brussel. Daarnaast verleent VCA aan geadopteerden inzage in hun adoptiedossier en begeleiding bij rootsvragen. VCA is vervolgens ook verantwoordelijk voor de erkenning en subsidiëring van voorzieningen in het adoptielandschap en werkt intensief met deze partners samen. Ten slotte vormt de controle van en de samenwerking met buitenlandse adoptiekanalen een belangrijke taak. Dit vertaalt zich onder meer in buitenlandse werkbezoeken en de ontvangst van delegaties in het kader van al dan niet opgestarte adoptiekanalen, hoewel die in 2020 omwille van corona erg beperkt waren.

2.1 Informatieverstrekking en trajectbegeleiding

VCA is het eerste aanspreekpunt voor iedereen in Vlaanderen en Brussel die informatie zoekt over binnenlandse of interlandelijke adoptie van minderjarigen. Het bieden van informatie is een belangrijk deel van de werking van VCA. De meeste vragen komen van kandidaat-adoptieouders. VCA biedt hen algemene informatie bij de opstart van de adoptieprocedure en gerichte informatie doorheen het individuele adoptietraject. Informatieverstrekking en trajectbegeleiding tot op het moment van de adoptie gaan hand in hand. VCA krijgt daarnaast ook heel wat vragen van geadopteerden, van adoptieouders en sporadisch ook van geboorteouders. Ook de pers en studenten weten VCA regelmatig te vinden. Verder wordt er ook informatie verstrekt aan binnenlandse en buitenlandse autoriteiten die met adoptie in aanraking komen.

Om zoveel mogelijk (kandidaat-)adoptieouders, geadopteerden, geboorteouders, andere betrokkenen en geïnteresseerden te bereiken, verspreidt VCA informatie op verschillende manieren.

De website van VCA, <https://kindengezin.be/adoptie/>, is toegankelijk voor iedereen die informatie over adoptie zoekt. In de nieuwsbrief die ieder kwartaal verschijnt, kunnen alle geïnteresseerden de meest recente ontwikkelingen inzake adoptie volgen. Inschrijven kan eenvoudig via de website van Kind en Gezin. Ondertussen hebben 1870 mensen zich geabonneerd op deze nieuwsbrief.

Verder heeft VCA ook een Facebookpagina met 1034 volgers. VCA schrijft verder geregeld artikels voor het VAG-magazine, het tijdschrift van de Vereniging voor Adoptiekind en Gezin. VCA verspreidt ook informatiebrochures.

De trajectbegeleiders van VCA verwerken de aanmeldingen voor binnenlandse en interlandelijke adoptie, contacteren de kandidaat-adoptieouders bij iedere procedurestap en registreren de bemiddelingskeuze (via een adoptiedienst of zelfstandige adoptie). Kandidaat-adoptieouders krijgen bij elke stap in hun traject de informatie en begeleiding die voor hen op dat ogenblik relevant is. De trajectbegeleiders sturen ook herinneringen als kandidaat-adoptieouders niet spontaan de volgende stap zetten, bijvoorbeeld bevestiging van de verderzetting van de adoptieprocedure na het volgen van de infosessie of indiening van het verzoekschrift om geschikt verklaard te worden. Kandidaat-adoptieouders kunnen ook steeds bij VCA terecht voor individuele vragen en bijkomende informatie over hun dossier. De trajectbegeleiders verzorgen een telefonische permanentie gedurende vier halve dagen per week. Zo wordt er ruimte gecreëerd voor telefonische vragen. Ook vragen die schriftelijk of via e-mail worden gesteld, krijgen zo snel mogelijk een antwoord.

De trajectbegeleiders volgen de dossiers zoveel mogelijk digitaal op, om een snelle afhandeling van vragen en acties met betrekking tot de adoptiedossiers te realiseren. Dossiers worden zoveel als mogelijk ingescand en bewaard in een digitale bibliotheek. Na afronding van de adoptie, worden de digitale dossiers automatisch gearchiveerd. Dit zal de inzage voor geadopteerden in de toekomst ook gemakkelijker maken.

2.2 Inzage in adoptiedossiers

Interlandelijke adoptie

Aan geadopteerden inzage verlenen in hun adoptiedossier is een decretale opdracht van het Vlaams Centrum voor Adoptie. VCA bewaart de adoptiedossiers en verleent inzage aan alle interlandelijk geadopteerden die dit vragen. Om dit mogelijk te maken, werd bepaald dat iedereen die in het bezit is van een adoptiedossier van een derde een kopie aan de Vlaamse adoptieambtenaar moet bezorgen. VCA scant de dossiers van adoptiediensten die niet langer bestaan en die werden overgenomen door de huidige erkende adoptiediensten in en bewaart ze digitaal. Dit betreft de dossiers van de vroegere adoptiediensten De Vreugdezaaiers, Hogar Para Todos, Interadoptie en Adoptiewerk Vlaanderen. Naast het digitale dossier blijft ook het originele dossier bewaard, voor geval dat de geadopteerde de originele foto's of documenten wil inkijken.

Ook de interlandelijke adoptiediensten kunnen inzage verlenen in adoptiedossiers. Het staat de geadopteerden vrij om de vraag naar inzage te stellen waar zij dit wensen.

Een inzage begint altijd met de vraag van de geadopteerde. VCA gaat dan na of het dossier in haar bezit is. Jammer genoeg is dat niet altijd het geval. Soms is het dossier wel aanwezig, maar bestaat het uit heel weinig documenten of louter uit formele documenten, die geen antwoord bieden op de vragen van de geadopteerde.

VCA doet het mogelijke om het dossier van de geadopteerde te bemachtigen en te vervolledigen. Zowel diensten in het binnenland, zoals de Dienst Vreemdelingenzaken, familierechtbanken, het Rijksarchief en ACC (de centrale adoptieautoriteit van Wallonië) als diensten in het buitenland (zoals de centrale autoriteiten van de landen van herkomst en weeshuizen) worden gecontacteerd wanneer nodig. In contacten met buitenlandse adoptieautoriteiten wordt het belang van het inzagerecht van geadopteerden benadrukt, met wisselend succes.

VCA heeft een samenwerking met Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) om documenten uit hun archieven op te vragen. DVZ beschikt over oudere dossiers en over de dossiers van kinderen die in het verleden naar België kwamen via SAVE, een instelling voor opvang van metiskinderen in Rwanda.

In 2020 vroegen 36 interlandelijk geadopteerden inzage in hun adoptiedossier aan VCA. Door de maatregelen inzake COVID-19 kon er gedurende meer dan de helft van het jaar geen inzage worden verleend op de klassieke manier, via een gesprek op VCA. Aan de geadopteerden die inzage vroegen, bood VCA de mogelijkheid tot online inzage, waarbij het dossier aan de geadopteerde werd bezorgd, met kort daarna een online gesprek om het dossier te bespreken. De geadopteerde kon er ook voor kiezen om te wachten tot fysieke inzage op VCA opnieuw mogelijk was. Helaas moesten we die timing verschillende keren uitstellen.

Aan 12 van de 36 aanvragers kon in 2020 inzage worden verleend door VCA en vijf gesprekken werden gepland in het begin van 2021. Aan slechts drie geadopteerden kon in het begin van 2020 inzage worden verleend op de klassieke manier, via een gesprek op VCA. Aan negen geadopteerden werd online inzage verleend. Eén geadopteerde wilde zijn inzage enkel via een persoonlijk gesprek en opteerde ervoor om te wachten tot dit opnieuw mogelijk zal zijn in 2021, terwijl vier online gesprekken begin 2021 werden ingepland.

In twee situaties werd inzage gevraagd door een familielid en werd de vraag niet bevestigd door de geadopteerde zelf, waardoor er geen inzage kon doorgaan.

Eén geadopteerde koos voor inzage via een adoptiedienst. Twee personen waren geadopteerd via een Waalse adoptiedienst en werden doorverwezen naar de Waalse centrale adoptieautoriteit ACC. Acht geadopteerden reageerden niet verder op de vraag naar meer informatie of op de vraag op welke manier ze hun adoptiedossier wilden inkijken.

Voor één geadopteerde werd er geen dossier gevonden en kon er bijgevolg ook geen inzage plaatsvinden.

Drie geadopteerden stelden de vraag naar inzage eind 2020. VCA wacht nog op reactie in verband met de inzagemogelijkheden. In 2021 zoekt VCA voor twee geadopteerden nog verder naar het dossier.

De geadopteerden die om inzage vroegen zijn afkomstig uit de volgende landen: Bulgarije (1), Chili (2), Colombia (2), Ecuador (1), Ethiopië (2), Haïti (1), India (11), Marokko (1), Moldavië (2), Oekraïne (1), Roemenië (2), Rusland (2), Rwanda (6), Slovakije (1) en Sri Lanka (1).

Daarnaast vroegen vijf personen die uit Rwanda naar België kwamen via SAVE (metissen), of hun wettelijke vertegenwoordigers, inzage in hun dossier. Eén persoon kreeg inzage en één persoon (de halfzus) kreeg de passages uit het dossier die haar zelf betroffen. Eén persoon opteerde voor fysieke inzage

op VCA. Dit inzagegesprek wordt gepland in het voorjaar van 2021. Twee personen gaven geen verdere reactie op de vraag naar meer gegevens om het dossier te kunnen opzoeken.

Vier geadopteerden stelden de vraag tot inzage in 2019 en kregen fysieke inzage in hun dossier begin 2020. Het betreft geadopteerden uit Colombia (1), Ethiopië (1), Haïti (1) en India (1).

De geadopteerden krijgen telkens de mogelijkheid van ondersteuning door een medewerker van Steunpunt Adoptie tijdens de inzage. Die medewerker kan ook na de inzage verdere psychosociale ondersteuning bieden. In 2020 maakten vijf geadopteerden gebruik van deze mogelijkheid. Daarnaast was er een gesprek met één geadopteerde die de aanpak van haar zoektocht heeft voorgesteld.

Binnenlandse adoptie

VCA heeft de bevoegdheid om ook van alle binnenlandse adoptiedossiers een kopie te bewaren, om inzage te verlenen in de binnenlandse adoptiedossiers en bijstand te verlenen aan geadopteerden die op zoek zijn naar informatie over hun adoptie.

Ook de binnenlandse adoptiedienst Adoptiehuis bewaart de binnenlandse adoptiedossiers. De coördinator kan inzage verlenen aan geadopteerden. De betrokkenen kunnen toegang krijgen tot het dossier, rekening houdend met de bescherming van de privacy van derden. VCA heeft een samenwerkingsafspraken met Adoptiehuis dat binnenlands geadopteerden die inzage in hun dossier willen, in principe worden doorverwezen naar Adoptiehuis. Op uitdrukkelijke vraag kunnen ze ook inzage krijgen bij VCA.

Zeven binnenlands geadopteerden stelden in 2020 de vraag naar inzage in hun adoptiedossier. Zes geadopteerden werden doorverwezen naar Adoptiehuis. Eén vraag kwam bij VCA via Adoptiehuis, omdat er geen dossier teruggevonden werd. VCA kon het dossier evenmin terugvinden.

2.3 Begeleiding bij rootsvragen

Een geadopteerde die een vraag stelt naar inzage in het adoptiedossier, is vaak op zoek naar verdere informatie over zijn roots of herkomst. Soms mondt dit uit in een effectieve zoektocht naar de biologische familie. Ook hier heeft VCA een opdracht in. Voor zoekvragen van binnenlands geadopteerden heeft VCA een samenwerkingsafspraken met Adoptiehuis. In principe worden deze zoekvragen doorverwezen naar Adoptiehuis.

In 2020 stelden zeven interlandelijk geadopteerden of familieleden van hen rechtstreeks een vraag aan VCA in verband met een zoektocht naar hun roots. Het ging over geadopteerden uit Chili (1), India (2), Roemenië (2), Vietnam (1) en Haïti (1).

Daarnaast stelden drie personen die uit Rwanda naar België kwamen via SAVE (metissen), of hun wettelijke vertegenwoordigers, een zoekvraag.

Een geadopteerde geboren in Frankrijk en in datzelfde land geadopteerd, contacteerde VCA op zoek naar mogelijke verwanten in België. Ook iemand die in Nederland was geadopteerd, stelde een vraag over eventuele verwanten in België. VCA verwees hen door naar Adoptiehuis.

In vier situaties contacteerde een (tussen)persoon uit het buitenland VCA, op zoek naar eventueel geadopteerde familieleden. Het betrof vragen uit Ethiopië (sibling), India, Servië en Rwanda (sibling). In twee situaties kon VCA de familieleden lokaliseren.

VCA heeft in 2020 deelgenomen aan een vorming voor centrale adoptie-autoriteiten, adoptiediensten en andere betrokkenen over de ondersteuning die kan worden geboden bij rootszoektochten in Colombia.

2.4 Onderzoeksvragen Ethiopië

In 2019 werd melding gemaakt van (mogelijke) mistoestanden in verband met adopties van Ethiopische kinderen die tussen 1997 en 2015 naar Vlaanderen zijn gekomen. Adoptieouders en geadopteerden getuigden op verschillende fora over de onvolledigheid van hun adoptiedossier en over twijfels met betrekking tot elementen in het achtergrondverhaal.

De mogelijkheid dat deze adopties niet allemaal correct verliepen, heeft enorme impact, in de eerste plaats op het welbevinden en de identiteit van wie rechtstreeks betrokken is, maar in de tweede plaats roept dit ook twijfel op bij de legitimiteit van interlandelijke adoptie als jeugdbeschermingsmaatregel.

Het is van groot belang om uit te klaren of er al dan niet onregelmatigheden gebeurd zijn bij interlandelijke adopties uit het verleden. Daarom heeft de Vlaamse Regering de beslissing genomen om in eerste instantie individuele dossiers waar betrokkenen vragen bij hebben, te laten onderzoeken. In het kader hiervan had VCA een gesprek met 16 adoptiegezinnen, waarvan 14 in 2019 en 2 in 2020.

VCA maakte afspraken met een onderzoekster in Ethiopië die de dossiers verder zou onderzoeken. De informatie uit de dossiers waarover de betrokkenen vragen hebben, werd gebundeld om aan de onderzoekster te bezorgen. Omwille van enerzijds de COVID-19 situatie en anderzijds de zware onlusten in Ethiopië is de onderzoekster in 2020 nog niet van start kunnen gaan met dit onderzoek.

2.5 Opstart Afstammingscentrum

De opstart van het Afstammingscentrum (AC) kent een hele voorgeschiedenis. In december 2014 startte het Vlaams Parlement met hoorzittingen over het thema gedwongen adopties. Bij sommige binnenlandse adopties, veelal in de jaren 50 tot in de jaren 80, ondervonden zwangere vrouwen druk om hun pasgeboren kind af te staan voor adoptie. Naar aanleiding van deze hoorzittingen werd in 2015 een expertenpanel opgericht op vraag van Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeurzen. Het expertenpanel gaf in uitvoering van een resolutie van het Vlaams Parlement ook een advies over de oprichting van een DNA-databank voor geadopteerden met zoekvragen.

In het najaar van 2015 werd een werkgroep rond afstammingsvragen opgericht. Het onderzoek van het expertenpanel naar gedwongen adopties bracht immers aan het licht dat er vandaag ook vragen rijzen rond andere afstammings-gerelateerde problematieken, zoals kinderen die geboren zijn in Frankrijk 'sous X', maar daarna in België geadopteerd worden of kinderen geboren na anonieme gameetdonatie.

De werkgroep Afstamming onderzocht hoe concreet tegemoet kan worden gekomen aan deze vragen. In 2016 werd een conceptnota voorgesteld om een onafhankelijk centrum in het leven te roepen waar iedereen wiens juridische en/of sociale verwantschapsbanden niet overeenstemmen met de biologische afstamming, terecht moet kunnen voor informatie, advies en ondersteuning bij hun zoektocht. Hieraan gekoppeld zou een DNA-databank worden opgericht, waar rechtstreeks betrokkenen vrijwillig hun DNA kunnen afstaan met het oog op een eventuele matching. Het Afstammingscentrum zal tevens instaan voor de psychosociale begeleiding van wie op zoek gaat naar zijn biologische verwanten.

In 2017 werd de conceptnota voorgelegd aan de Privacy-commissie en de Centra voor Menselijke Erfelijkheid voor een eerste advies. Vervolgens werd de conceptnota ook afgetoetst bij een ruime delegatie stakeholders (geadopteerden en geboorteouders, fertiliteitsartsen, donoren en kinderen geboren uit gameetdonatie).

Op 17 juni 2019 werd het decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een Afstammingscentrum en een DNA-databank in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. De concrete opstart was voorzien op 1 januari 2020, maar het bijhorende Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) tot uitvoering van het decreet liep vertraging op in afwachting van de vorming van een nieuwe Vlaamse Regering.

Het Afstammingscentrum is vergund vanaf 1 september 2021. Vanaf deze datum is het Afstammingscentrum begonnen met de voorbereiding van de opstart, die wordt voorzien in het voorjaar van 2021.

VCA heeft in de loop van 2020 zeven voorbereidende gesprekken gevoerd met de initiatiefnemer voor het Afstammingscentrum, vzw Kenniscentrum Pleegzorg, en met de voorbereidende stuurgroep. Er werd overleg gepleegd over de opdrachten van het Afstammingscentrum, over prijsbepaling binnen het Afstammingscentrum, toekomstige taakverdeling tussen Afstammingscentrum, Steunpunt Adoptie, de adoptiediensten en VCA en er werd knowhow doorgegeven inzake inzage in adoptiedossiers en zoektochten naar roots.

2.6 VCA en haar partners

VCA werkt samen met heel wat verschillende partners, zowel in Vlaanderen en België als in het buitenland.

In Vlaanderen werkt VCA samen met een aantal kernpartners om adopties te realiseren. VCA neemt ten opzichte van deze kernpartners enerzijds de rol op van erkennende en subsidiërende overheid. Anderzijds organiseert VCA ook overleg en samenwerking tussen deze kernpartners en VCA.

VCA wordt bijgestaan door het Raadgevend Comité.

VCA werkt ook samen met andere Belgische overheden die een rol bij adoptie vervullen.

Internationaal is er samenwerking met Europese centrale adoptie-autoriteiten, met Service Social International (SSI) en met het Permanent Bureau van Den Haag.

Internationale conferenties, buitenlandse werkbezoeken en het ontvangen van delegaties gingen in 2020 wegens COVID-19 in sterk verminderde mate door ten opzichte van de vorige jaren.

2.6.1 Een overzicht van de kernpartners in Vlaanderen

Steunpunt Adoptie vzw

Steunpunt Adoptie (SA) is een expertisecentrum met een laagdrempelige dienstverlening voor iedereen die bij adoptie betrokken is. SA biedt informatie op maat, ondersteuning tijdens en na de adoptieprocedure en nazorg. De dienstverlening richt zich in eerste instantie naar geadopteerden, (kandidaat-)adoptieouders en geboorteouders, maar ook naar hulpverleners, vrijwilligers, studenten en andere geïnteresseerden. SA biedt een gevarieerd gamma aan informatie, advies, vorming, individuele en groepsbegeleiding.

Steunpunt Adoptie staat in voor de verplichte informatiesessies en voorbereidingsprogramma's voor kandidaat-adoptieouders. SA biedt sinds 2019 ook een laagdrempelig ondersteuningsprogramma aan voor adoptiebetrokkene die nood hebben aan nazorg. Nazorg kan zowel individueel als in groep en waar nodig gebeurt er een gerichte doorverwijzing naar adoptiealerte hulpverlening.

Steunpunt Adoptie faciliteert ook trefgroepen en lotgenotencontacten voor geadopteerden en adoptieouders.

Zowel op eigen initiatief als op vraag biedt SA opleiding en intervisie aan medewerkers van adoptiediensten en aan hulpverleners die bij adoptie betrokken zijn.

De huidige erkenning van Steunpunt Adoptie loopt van 1 januari 2018 tot 31 december 2022.

In 2020 organiseerde VCA, net zoals de vorige jaren, één keer bilateraal overleg tussen Steunpunt Adoptie en VCA.

Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek (DMO)

De DMO staat in voor het maatschappelijk onderzoek van kandidaat-adoptieouders voor binnenlandse en interlandelijke adoptie. Sinds 1 januari 2017 is er één DMO werkzaam voor heel Vlaanderen. CAW Brussel voert deze opdracht uit.

Na het volgen van de verplichte voorbereiding en na ontvangst van hun voorbereidingsattest, dienen kandidaat-adoptieouders een verzoekschrift in bij de familierechtbank om geschikt verklaard te worden voor adoptie. De familierechtbank spreekt een tussenvonnissen uit en VCA verwijst de kandidaat-adoptanten naar DMO. Ter voorbereiding van de gesprekken met DMO, schrijven de kandidaat-adoptanten hun levensverhaal en vullen ze een vragenlijst in. Vervolgens contacteert DMO de kandidaat-adoptanten om (bij een eerste adoptie van een niet-gekend kind) vier gesprekken vast te leggen, waarvan 1 huisbezoek. DMO onderzoekt tijdens deze gesprekken de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten om een kind te adopteren, door de beschermings- en risicofactoren die een invloed kunnen hebben op het slagen van de adoptie in kaart te brengen. Na afloop van deze gesprekken formuleert DMO een advies over de

geschiktheid van de kandidaat-adoptanten, waarin wordt geduid waarom ze wel of niet in aanmerking komen om een kind te adopteren. DMO bezorgt het verslag van het maatschappelijk onderzoek aan VCA. VCA bezorgt dit verslag aan de kandidaat-adoptanten en aan de familierechtbank. De familierechtbank nodigt de kandidaat-adoptanten uit voor een rechtbankzitting. De familierechter neemt vervolgens een beslissing over de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten, op basis van het verkregen verslag.

De huidige erkenning van DMO Brussel liep oorspronkelijk van 1 januari 2018 tot 31 december 2022. In 2019 en 2020 gingen er een aantal gesprekken door over de langere doorlooptijd van het geschiktheidsonderzoek en de door DMO Brussel ervaren werklast. DMO Brussel gaf in die gesprekken aan het wettelijk vereiste aantal geschiktheidsonderzoeken op jaarbasis niet te kunnen waarmaken met de middelen die daar tegenover staan. Na een aantal gesprekken omtrent de opdracht en de werkingsmiddelen gaf DMO Brussel aan dat ze geen verlenging van hun erkenning zouden aanvragen. VCA nam daarop de beslissing om de erkenning van DMO Brussel een jaar eerder stop te zetten, namelijk op 31 december 2021.

In 2020 organiseerde VCA drie keer bilateraal overleg met DMO Brussel. Tijdens dit overleg werden afspraken gemaakt over de verdere werking van DMO Brussel in de overgangperiode naar een nieuwe DMO, met als doelstelling om de impact voor kandidaat-adoptanten zo beperkt mogelijk te houden.

Eind 2020 lanceerde VCA de oproep voor de oprichting van een nieuwe DMO, met startdatum in de periode tussen mei en september 2021.

Interlandelijke adoptiediensten

Wanneer de familierechter de kandidaat-adoptieouders een positief geschiktheidsvonnis verleent, kunnen zij bemiddeling opstarten bij één van de erkende adoptiediensten. Kandidaat-adoptieouders maken op dat moment een keuze tussen binnenlandse of interlandelijke adoptie. Bij interlandelijke adoptie maken ze de keuze om via een adoptiedienst te gaan of zelfstandig te adopteren.

Kandidaat-adoptanten die kiezen voor interlandelijke adoptie via een adoptiedienst, melden zich aan bij één van de drie erkende diensten voor interlandelijke adoptie, namelijk Ray of Hope, Het Kleine Mirakel en FIAC-Horizon.

De adoptiedienst sluit een overeenkomst af met de kandidaat-adoptanten met vermelding van wederzijdse rechten en plichten en informatie over het financiële aspect. Een positief geschiktheidsvonnis en een overeenkomst met een adoptiedienst geeft geen garantie op de effectieve toewijzing van een adoptiekind, aangezien de rechtbank of de overheid in het herkomstland de uiteindelijke beslissing neemt of kandidaat-adoptanten een specifiek kind kunnen adopteren. De overeenkomst omvat wel de begeleiding en ondersteuning die de kandidaat-adoptieouders van de dienst mogen verwachten, zowel

bij de opmaak van het dossier als tijdens de procedure ter plaatse, gekoppeld aan een inschatting van de kosten en de termijn waarbinnen de bemiddeling normaal gezien gerealiseerd zal worden.

Nagenoeg alle herkomstlanden nemen zelf het initiatief voor de matching tussen adoptiekind en kandidaat-adoptieouders. Het land van herkomst stelt aan de interlandelijke adoptiedienst een adoptiekind voor een bepaald gezin voor. Op basis van de beschikbare informatie stelt de adoptiedienst een matchingsverslag op. De adoptiedienst bezorgt dit verslag samen met de beschikbare documenten over het kind aan VCA. VCA is verantwoordelijk voor de goedkeuring van het voorstel van matching. Wanneer VCA haar akkoord geeft voor de matching, kan de procedure worden verder gezet en worden de kandidaat-adoptanten op de hoogte gebracht van de toewijzing. De adoptiedienst nodigt hen dan uit om het kindvoorstel te bespreken en al dan niet te aanvaarden.

De adoptiediensten staan niet enkel in voor de concrete voorbereiding van kandidaat-adoptanten op adoptie in een bepaald herkomstland en voor de matching. De opvolging van de adoptie en de nazorg na aankomst van de kinderen vormt een even belangrijk onderdeel van hun werking. Alle herkomstlanden vragen een bepaalde vorm van nazorg. Die nazorg start bij het aankomstgesprek kort na de aankomst van het kind in België en is verder afhankelijk van de vraag van het herkomstland en de noden van het specifieke adoptiegezin.

De drie adoptiediensten hadden oorspronkelijk een erkenning van 1 juli 2018 tot 30 juni 2023. In het Besluit van de Vlaamse Regering (BVR) van 24 mei 2019 werd beslist dat de erkenning van de interlandelijke adoptiediensten eindigt op 31 december 2022, om daarna over te gaan naar de erkenning van slechts één interlandelijke adoptiedienst. De aanvraag tot erkenning als interlandelijke adoptiedienst moet uiterlijk op 17 september 2022 worden ingediend. Als gevolg van de inwerkingtreding van het BVR van 24 mei 2019, krijgen de interlandelijke adoptiediensten een bijkomend subsidiebedrag om hun nazorgaanbod uit te breiden. Het BVR bepaalt dat de adoptiediensten moeten voorzien in een laagdrempelig ondersteuningsaanbod, met huisbezoeken of andere activiteiten op een aantal scharnierleeftijden, zowel voor adoptieouders als voor geadopteerden. Daarnaast organiseren zij thematische vormingsavonden voor kandidaat-adoptanten, adoptieouders en geadopteerden over adoptiespecifieke thema's en vragen.

Naast de subsidies van de overheid ontvangen de adoptiediensten van de (kandidaat-)adoptieouders een bijdrage als prestatievergoeding voor hun werking. Ook voor de eerste nazorg betalen de adoptieouders een bijdrage.

VCA organiseert regelmatig bilateraal overleg met de coördinatoren van de drie adoptiediensten over de herkomstlanden waar zij mee samenwerken, zowel voor wat betreft de lopende kanalen als de kanalen in prospectie.

Adoptiehuis

Kandidaat-adoptieouders die kiezen voor binnenlandse adoptie van een niet-gekend kind, vervolgen hun adoptieprocedure bij Adoptiehuis.

Sinds december 2016 is Adoptiehuis de enige erkende dienst voor bemiddeling bij binnenlandse adoptie. Adoptiehuis heeft hiervoor een erkenning van onbepaalde duur. De dienst treedt op als tussenpersoon bij binnenlandse adoptie. De belangrijkste opdrachten zijn het begeleiden van geboorteouders in het maken van een doordachte keuze, het plaatsen van de kinderen bij kandidaat-adoptieouders en het aanbieden van nazorg. Adoptiehuis treedt ook op als expert in Vlaanderen voor wat binnenlandse adoptie betreft.

In 2020 organiseerde VCA twee keer bilateraal overleg met Adoptiehuis.

Vereniging voor Adoptiekind en Gezin vzw (VAG)

VAG is een trefgroep van en voor geadopteerden en adoptieouders. VAG heeft een erkenning als trefgroep tot 31 juli 2025.

VAG werkt met ervaringsdeskundigen, die hun ervaring met adoptie als (kandidaat-)adoptieouder of als geadopteerde met anderen willen delen. VAG wil ook een klankbord zijn door aan de overheid en aan professionele organisaties te signaleren wat er leeft bij adoptiegezinnen.

VCA nodigt VAG twee keer per jaar uit voor het groot adoptieoverleg met alle erkende diensten uit de adoptiesector. In 2020 is het groot adoptieoverleg wegens COVID-19 niet doorgegaan.

2.6.2 Toegekende subsidies

VCA heeft een belangrijke opdracht in het toezicht op de erkende diensten en staat ook in voor de subsidiëring van de verschillende diensten.

	2020
Steunpunt Adoptie	
Basissubsidie	504.586,63
Diensten voor maatschappelijk onderzoek	
Basissubsidie DMO (CAW Brussel)	491.356,54
Interlandelijke adoptiediensten	
Basissubsidie (3 diensten samen)	1.001.034,02
Bijkomende subsidies voor 10 lopende kanalen (3 diensten samen)	63.865,80
Bijkomende subsidies voor 11 proefkanalen (3 diensten samen)	35.126,19
Binnenlandse adoptiediensten	
Basissubsidie	535.030,04
Begeleiding ongepland zwangere vrouwen	167.367,12
Facultatieve subsidie MO	1.582,62
Forfaitaire subsidie infogesprekken	5.275,40
Afstammingscentrum	
Basissubsidie	101.700,00

2.1. Toegekende subsidies aan erkende diensten of projecten, soort subsidie - 2020

Bron: VCA

2.6.3 Overleg tussen VCA en de kernpartners

Zoals hierboven reeds toegelicht, organiseert VCA op regelmatige basis bilateraal overleg met de kernpartners. Nog belangrijker is echter het samenbrengen van de verschillende kernpartners binnen de adoptiesector. Net als de voorbije jaren werd er ook in 2020 gekozen voor zoveel mogelijk gezamenlijk overleg, om op die manier de ontmoeting en samenwerking tussen de verschillende adoptiepartners te stimuleren.

Ontmoeting zag er in 2020 omwille van COVID-19 helaas anders uit dan voorheen. In samenspraak met de sector zijn een aantal geplande overlegmomenten niet doorgedaan, omdat het weinig zinvol leek om dit online te doen of, zeker in het voorjaar, omdat we de inschatting maakten dat het 'snel' terug fysiek zou kunnen. Tot spijt van zowel VCA als de partners hebben we het overgrote deel van de overlegmomenten online moeten organiseren.

In 2020 stond naar jaarlijkse gewoonte in het voor- en in het najaar een groot adoptieoverleg gepland, waarbij de volledige adoptiesector, inclusief VAG, wordt uitgenodigd. Aan het tweede groot adoptieoverleg wordt normaal gezien een vorming gekoppeld. Na overleg met de partners is beslist om het groot adoptieoverleg niet online te organiseren. Wegens COVID-19 is dit overleg dan ook niet doorgedaan in 2020.

Het ketenoverleg adoptie, met deelname van DMO, Steunpunt Adoptie, de adoptiediensten en VCA gaat normaal gezien een vijftal keer per jaar door. In 2020 ging het ketenoverleg drie keer door. Het eerste ketenoverleg, in januari 2020, ging fysiek door. Daarna werd in het voorjaar geopteerd voor uitstel, in de hoop dat dit zo snel mogelijk opnieuw fysiek zou kunnen doorgaan. In september kozen VCA en de partners ervoor om het overleg toch online te laten doorgaan. VCA organiseerde in september en in november 2020 online ketenoverleg. De partners gaven telkens aan de voorkeur te geven aan fysiek overleg en de face-to-face interactie te missen.

2.6.4 Het Raadgevend Comité van Opgroeien regie en de kamer adoptie

Op 24 mei 2019 heeft de Vlaamse Regering de leden en de plaatsvervangende leden van het Raadgevend Comité bij het intern verzelfstandigd agentschap Opgroeien regie benoemd. Het nieuwe Raadgevend Comité werkt met twee thematische kamers: enerzijds een kamer adoptie en anderzijds een kamer kinderopvang en preventieve gezinsondersteuning. Het nieuwe Raadgevend Comité trad in werking op 1 september 2019. De kamer adoptie wordt voorgezeten door Prof. Dr. Johan Vanderfaeillie.

In 2020 is de kamer adoptie drie keer samengekomen. Tijdens een eerste bijeenkomst werd toelichting gegeven over de werkwijze van bekrachtiging van de adviezen van de kamer door het Raadgevend Comité. Thema's die in 2020 werden behandeld zijn het onderzoek rond interlandelijke adoptie door het expertenpanel, het statuut van kinderen in een adoptiegezin voor de uitspraak van het adoptievonnis en een overzicht van geadopteerden in Vlaanderen en hun noden.

2.6.5 Samenwerking met Belgische overheden

De Commissie van Opvolging en Overleg bestaat uit de bevoegde centrale autoriteiten inzake adoptie, Dienst Vreemdelingenzaken, de Federale Overheidsdienst (FOD) Buitenlandse Zaken, vertegenwoordigers van parketmagistraten en familierechters die bevoegd zijn voor adoptie, alsook de kabinetten van de betrokken federale en gemeenschapsministers. VCA hecht bijzonder veel belang aan dit overleg, gelet op het feit dat elk van de verschillende beleidsdomeinen nauw betrokken is bij de adoptiepraktijk. In 2020 vond er echter geen Commissie van Opvolging en Overleg plaats.

In 2015 werd VCA via de Vlaamse adoptieambtenaar waarnemend lid van de Conseil Supérieur sur l'Adoption (COSA) bij de Franse Gemeenschap. COSA fungeert als Raadgevend Comité voor de centrale autoriteit van de Franse Gemeenschap. Andere leden van COSA zijn de adoptiediensten van de Franse Gemeenschap, FCA, vertegenwoordigers van 'l'aide à la jeunesse', magistraten, geadopteerden, adoptieouders en experts.

In 2020 is COSA één keer samengeroepen voor een bijzondere zitting, met als enige agendapunt de werking van ACC. Gelet op het specifieke karakter van deze bespreking, heeft VCA deze vergadering niet bijgewoond.

VCA deed in 2020 ook meermaals beroep op de FOD Buitenlandse Zaken in het kader van kanaalonderzoeken, individuele dossiers en specifieke problemen in landen van herkomst.

2.6.6 Europese centrale autoriteiten

De ICAN, een groep centrale autoriteiten die op zoek gaat naar mogelijkheden om informatie op een vlotte manier uit te wisselen en relevante gezamenlijke thema's bespreekt, kwam in december 2020 éénmaal samen. Wegens COVID-19 ging de bijeenkomst online door. VCA nam deel aan deze online meeting.

In het kader van kanaalonderzoeken doet VCA regelmatig een beroep op andere Europese centrale autoriteiten. VCA polst dan naar hun ervaringen met bepaalde landen van herkomst. VCA deelt ook zelf de informatie die verzameld wordt via contacten in de herkomstlanden en via werkbezoeken met andere centrale autoriteiten.

In het voorjaar van 2020 heeft VCA online overleg gepleegd met de Portugese, de Chileense, de Ierse en de Nederlandse centrale autoriteit. In het najaar van 2020 was er online overleg met de Chinese centrale autoriteit. In het kader van het project special needs heeft VCA ook online informatie uitgewisseld met de centrale autoriteiten van Noorwegen en Denemarken en met de centrale autoriteit van Nederland (werkgroep medische duiding).

2.6.7 Service Social International (SSI)

SSI is een NGO die individuen, kinderen en families helpt bij sociale problemen ten gevolge van internationale migratie of verplaatsing, waarbij twee of meer landen betrokken zijn. Voor VCA vormt SSI een onmisbare bron van informatie en samenwerking. Vooral de gebundelde informatie over de herkomstlanden is van grote waarde. SSI stelt een uitgebreide informatiedatabank ter beschikking met informatie over de situatie in de verschillende herkomstlanden, zowel over het specifieke adoptiebeleid als over het algemene beleid inzake kindbescherming.

2.6.8 Permanent Bureau van Den Haag (PB Den Haag)

Het PB Den Haag staat mee in voor de uitvoering van het verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie (oftewel het Haags Adoptieverdrag) van 1993. Zij ondersteunen landen die willen toetreden tot dit verdrag en hun regelgeving en procedures eraan willen aanpassen. In 2020 werd er geen Special Commission georganiseerd in Den Haag. Deze vijfjaarlijkse algemene vergadering staat open voor alle landen die het Verdrag van Den Haag hebben geratificeerd en biedt een gelegenheid om te netwerken met andere centrale autoriteiten. De volgende Special Commission zal normaal in 2021 plaats vinden.

In juli 2020 nam VCA deel aan de online werkgroep rond 'illicit practices' (onrechtmatige praktijken), een initiatief van het PB Den Haag. Sinds 2016 maakt VCA deel uit van deze werkgroep, die werkt aan een geïntegreerde aanpak rond 'illicit practices'. De werkgroep is samengesteld uit vertegenwoordigers van centrale autoriteiten van zowel zendende als ontvangende landen.

In het licht van de recente hoorzittingen over mogelijke problemen bij adopties uit Ethiopië en de wens van de minister om een onderzoek te voeren naar adopties uit het verleden, is het voor VCA belangrijk om het proces binnen deze werkgroep nauwgezet op te volgen. Bovendien biedt een dergelijke ontmoeting de mogelijkheid van informele uitwisseling met andere centrale autoriteiten die met gelijkaardige vragen te maken krijgen.

2.6.9 Internationale conferenties

Internationale conferenties zijn bijzonder interessant voor VCA om te netwerken en om informatie uit te wisselen met verschillende landen van herkomst en ontvangende landen. Ze bieden de kans om goede werkrelaties te onderhouden met verschillende partners in de interlandelijke adoptie. In 2020 zijn er wegens COVID-19 geen internationale conferenties doorgegaan.

2.7 Buitenlandse werkbezoeken en ontvangen delegaties

Ook de buitenlandse werkbezoeken en ontvangen delegaties waren in 2020 omwille van COVID-19 erg beperkt. In februari 2020 ondernam VCA één buitenlands werkbezoek aan Gambia en er werd één delegatie ontvangen, namelijk uit Zuid-Afrika.

2.7.1 Werkbezoeken

Gambia

Half februari 2020 ging het Vlaams Centrum voor Adoptie, samen met de adoptiedienst Het Kleine Mirakel (HKM), op dienstreis naar Gambia. In 2013 ging de samenwerking met het kanaal Gambia van start en sindsdien zijn er vijf kinderen geplaatst bij Vlaamse adoptiegezinnen. De kinderen verblijven eerst drie jaar bij hun adoptiegezin in België alvorens de definitieve adoptiebeslissing kan worden uitgesproken. Voor de definitieve adoptie-uitspraak dienen de adoptiefamilies opnieuw af te reizen.

Naast de evaluatie van het verloop van de eerste adoptiedossiers zorgde de recente personeelwissel binnen de bevoegde Gambiaanse overheid ervoor dat een bezoek ter plaatse opportuun was. Tijdens het bezoek ontmoette VCA alle betrokken actoren doorheen het adoptieproces om op die manier zo veel mogelijk zicht te krijgen op de procedures ter plaatse.

VCA ontmoette ook de lokale contactpersoon van adoptiedienst Het Kleine Mirakel, die de adoptiefamilies ter plaatse ondersteunt en zorgt voor een vlotte communicatie tussen HKM en de Gambiaanse betrokkenen. Verder bezocht VCA het 'Ministry of Social Welfare', waar de adoptieprocedure aan Gambiaanse zijde werd toegelicht en waar nieuwe werkafspraken werden gemaakt. Ook bracht VCA een bezoek aan de Shelter, de enige overheidsinstelling in Gambia waar permanent kinderen worden opgevangen. Tot slot ging een overleg door met een rechter van één van de bevoegde jeugdrechtbanken die zowel pleeg- als adoptiebeslissingen uitspreken.

HKM bleef nog langer ter plaatste om verblijfsmogelijkheden voor adoptiefamilies te exploreren en een potentiële nieuwe advocaat te ontmoeten.

2.7.2 Delegaties

Delegatie Zuid-Afrika

De eerste week van februari 2020 ontving VCA samen met de Franstalige collega's een delegatie van de Zuid-Afrikaanse centrale autoriteit voor adoptie (SACA). Er is reeds een jarenlange samenwerking van de Vlaamse adoptiedienst FIAC-Horizon vzw met Zuid-Afrika. Sinds 2014 wordt samengewerkt met de Zuid-Afrikaanse organisatie ENGO in Bloemfontein. Ook een delegatie van ENGO kwam mee op werkbezoek naar België.

Tijdens het werkbezoek was er een vergadering met VCA omtrent de werking van SACA en de onderlinge samenwerking en afspraken. Daarnaast was er ruimte voor het ontmoeten van geadopteerde kinderen uit Zuid-Afrika en hun Vlaamse of Waalse familie en voor een ontvangst bij de adoptiedienst. Ook was er een uitwisseling van SACA en ENGO met de binnenlandse adoptiedienst in Vlaanderen, Adoptiehuis. Adoptiehuis gaf onder andere meer uitleg bij de begeleiding van geboortemoeders, het aantal geplaatste kinderen en de juridische stappen om tot een adoptiebeslissing te komen.

2.7.3 Ondersteuning programma's

Art. 20 §2, 22° van het decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie van kinderen van 20 januari 2012 geeft volgende opdracht aan het VCA: 'Ontwikkelen of ondersteunen van programma's in binnen- en buitenland die de doelstellingen ondersteunen van het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen en van het Internationaal Verdrag van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind, door België geratificeerd en goedgekeurd met de wet van 25 november 1991'.

In dit kader gaf het VCA net als de vorige jaren ook in 2020 een financiële ondersteuning ten gunste van de algemene werking van SSI (cf. §2.6.7).

3. ADOPTIE VAN EEN NIET-GEKEND KIND

Sinds 2016 is er één voorbereidingstraject voor de adoptie van een niet-gekend kind. De voorbereiding en geschiktheidsprocedure voor binnenlandse en interlandelijke adoptie zijn samengevoegd. Voordien liepen deze trajecten volledig gescheiden.

Dit betekent dat kandidaat-adoptieouders de keuze voor binnenlandse of interlandelijke adoptie pas maken na het volgen van de voorbereiding en na ontvangst van het geschiktheidsvonnis.

In de tabel hieronder worden de globale cijfers over de adoptie van een niet-gekend kind weergegeven.

Overzicht cijfers adoptie niet-gekend kind																
	2005 (1)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aanmeldingen (2)	626	884	831	597	592	560	351	312	324	319	352	426	398	391	373	430
Vorbereidingen (3)	377	613	482	440	331	330	222	159	107	105	114	134	145	151	164	98
Tussenvonnissen (4)		604	595	466	358	280	191	202	145	119	103	119	151	133	148	101
Maatschappelijke onderzoeken	288	403	500	601	362	327	303	190	162	127	96	125	103	150	100	109
Geschiktheidsvonnissen (5)	233	297	428	422	297	221	179	114	103	64	67	132	98	87	99	63
Aangekomen kinderen interlandelijke adoptie	172	162	176	210	244	205	180	122	73	61	71	62	59	32	28	23
Aangekomen kinderen interlandelijke adoptie zonder bemiddeling door een adoptiedienst (6)													4	4	1	0
Geplaatste kinderen binnenlandse adoptie			32	29	24	35	25	30	26	23	22	23	29	20	15	16

Erkenning en registratie (7)		179	155	186	209	176	151	99	63	37	32	39	43	30	22	17
------------------------------	--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----------

3.1 Overzicht cijfers adoptie niet-gekend kind 2005-2020

Bron: VCA

- (1) Op 1 september 2005 trad de nieuwe adoptiewet in werking, waardoor de eerste erkenningen en registraties pas in 2006 gerealiseerd werden.
- (2) Vanaf 2017 worden de aanmeldingen voor een intrafamiliale adoptie niet langer meegeteld.
- (3) Het betreft de uitgereikte attesten van voorbereiding voor een eerste adoptie voor zowel interlandelijke adoptie als binnenlandse adoptie.
- (4) Het betreft het aantal tussenvonnissen, waarbij de familierechtbank een opdracht maatschappelijk onderzoek beveelt. De tussenvonnissen voor aanvullend maatschappelijk onderzoek, bv. in het kader van de verlenging van een geschiktheidsvonnis, werden hier niet meegeteld.
- (5) Het betreft de volgende vonnissen: geschikt, automatische verlenging geschiktheidsvonnis, verlenging na actualisatie van het maatschappelijk onderzoek en verbeterend vonnis. Het cijfer van 2005 combineert het aantal beginseltoestemmingen van voor de nieuwe wetgeving met 24 geschiktheidsvonnissen na het in voege treden van de nieuwe wet in september 2005.
- (6) Vanaf 2017 wordt het aantal geplaatste kinderen via interlandelijke adoptie zonder bemiddeling door een adoptiedienst apart in deze tabel opgenomen.
- (7) Het betreft het aantal registraties van de erkenningen van interlandelijke adopties waarover VCA door FCA werd ingelicht. Sinds de wet van 31 maart 2019 met betrekking tot de modernisering van de burgerlijke stand stelt FCA geen bewijs van registratie meer op, maar stelt ze een attest van erkenning op voor de ambtenaar van burgerlijke stand.

3.1 Aanmeldingen voor adoptie van een niet-gekend kind

In 2020 waren er in totaal 430 aanmeldingen voor adoptie van een niet-gekend kind. Er waren 87 aanmeldingen van alleenstaanden, 257 aanmeldingen van heterokoppels en 86 aanmeldingen van holebikoppels.

Tabel 3.2 geeft een gedetailleerd overzicht van de verschillende types aanmeldingen in 2020 en ter vergelijking ook in 2019.

Aanmeldingen

	2019		2020	
Aantal aanmeldingen	373	%	430	%
Waarvan				
-alleenstaanden (M;V)	75 (21;54)	20,11 (5,63; 14,48)	87 (21;66)	20,23 (4,88; 15,35)
-heterokoppel	225	60,32	257	59,77
-holebikoppel (M+M; V+V)	73 (65;8)	19,57 (17,43;2.14)	86 (79;7)	20 (18,4;1,6)
Waarvan				
-tweede en volgende adopties	17	4,56	8	1,86

3.2 Overzicht aanmeldingen niet-gekend kind - 2020

Bron: VCA

3.2 Instroombeheer en voorbereiding

Elke kandidaat-adoptant moet een voorbereiding op adoptie volgen. Wie voor een tweede keer adopteert, moet de voorbereiding niet opnieuw volgen.

3.2.1 Instroombeheer

Aangezien er meer kandidaat-adoptieouders zijn dan adoptabele kinderen, werkt VCA sinds 2013 met een systeem van instroombeheer. Dit systeem houdt in dat het aantal kandidaat-adoptanten dat kan starten met de voorbereiding wordt afgestemd op het aantal kinderen dat nood heeft aan adoptieouders. Om ervoor te zorgen dat adoptiediensten voor elk kind dat nood heeft aan adoptie een goede matching kunnen doen, is het belangrijk dat zij beschikken over een wachtlijst met voldoende kandidaat-adoptieouders met een zekere diversiteit. Daarom heeft het Vlaams Parlement beslist dat gerichte instroom mogelijk moet zijn. Gerichte instroom betekent dat bepaalde kandidaat-adoptieouders mogen doorstromen, rekening houdend met het profiel van de kinderen voor wie een gezin wordt gezocht en rekening houdend met het profiel waar de kandidaat-adoptieouders voor open staan.

VCA bepaalt elk jaar hoeveel kandidaat-adoptieouders mogen doorstromen naar de voorbereiding, op basis van volgende criteria:

- het aantal kinderen dat in de vorige twee kalenderjaren werd geplaatst voor adoptie;
- het aantal kandidaat-adoptanten dat start met de voorbereiding, maar geen positief geschiktheidsvonnis krijgt (uitval);
- het aantal meldingen voor een zelfstandige adoptie;
- evoluties in de herkomstlanden bij interlandelijke adoptie, zoals stopzetting van kanalen en opening van nieuwe kanalen;
- het aantal kandidaat-adoptanten dat openstaat voor een specifiek herkomstland of voor een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte.

Op basis van bovenstaande berekening werd voorzien dat 204 kandidaat-adoptanten in 2020 konden doorstromen naar de verplichte voorbereidingscursus. De reglementering van het instroombeheer bepaalt dat elk jaar minstens 30 kandidaat-adoptanten doorstromen in volgorde van melding. Net zoals de vorige jaren hadden de eerste 30 kandidaat-adoptanten op de wachtlijst allemaal een voorkeur voor binnenlandse adoptie. Aangezien er reeds meer dan voldoende kandidaat-adoptanten op de wachtlijst van Adoptiehuis staan, met een voldoende diversiteit, was er in 2020 geen nood aan doorstroom van extra kandidaat-adoptanten voor binnenlandse adoptie.

Voor wat interlandelijke adoptie betreft, ging VCA per herkomstland na hoeveel kandidaat-adoptanten er nog op de wachtlijst stonden, hoeveel er nodig waren om effectief te kunnen bemiddelen voor kinderen die nood hebben aan adoptie en hoeveel nieuwe contracten er eventueel konden worden afgesloten. De interlandelijke adoptiediensten zochten ook in 2020 specifiek naar kandidaat-adoptieouders die open staan voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte. Zij mogen versneld doorstromen naar de voorbereiding. Het gaat om kandidaat-adoptieouders die open staan voor oudere kinderen (ouder dan 6 jaar), kinderen met een medisch probleem (zoals schisis, hartproblemen, ontbrekende ledematen,...), kinderen met een ontwikkelingsstoornis, maar ook om kinderen met gedragsproblemen of een moeilijke achtergrond (geboren na verkrachting, mishandeling,...) of kinderen die samen met een broer of zus geplaatst worden (siblings).

De berekende instroom voor interlandelijke adoptie zag er als volgt uit: in totaal konden 184 kandidaat-adoptanten doorstromen, waarvan 26 op basis van volgorde voor alle landen, aangevuld met 74 via gerichte instroom voor specifieke landen en 84 via gerichte instroom special needs. Er was nood aan gerichte instroom voor Thailand, de Filipijnen, India, Haïti en Marokko en voor gerichte instroom special needs in de herkomstlanden Bulgarije, Chili, China, Kazachstan en Portugal.

In de realiteit zijn in 2020 in totaal 118 kandidaat-adoptanten doorgestroomd. Dit betreft 26 kandidaat-adoptanten voor binnenlandse adoptie en 92 kandidaat-adoptanten voor interlandelijke adoptie, waarvan 37 op volgorde, 25 via gerichte instroom voor specifieke landen (cf. supra) en 30 via gerichte instroom special needs.

Vaststelling is dat er in 2020 onvoldoende kandidaat-adoptanten waren met openheid voor de adoptie van een kind met een specifieke zorgbehoefte of voor bepaalde herkomstlanden om tot de ideale hoeveelheid kandidaat-adoptanten op de wachtlijsten te komen. Voor binnenlandse adoptie wordt de wachtlijst daarentegen, ondanks het instroombeheer, steeds groter.

3.2.2 Voorbereiding

De voorbereiding op de adoptie van een niet-gekend kind werd in 2020, net zoals de voorgaande jaren, georganiseerd door Steunpunt Adoptie. Deze verplichte voorbereiding bestaat uit twee delen: de informatiesessies en de voorbereidingscursus.

Alle kandidaat-adoptieouders die voor de eerste keer adopteren, moeten twee infosessies volgen, die elk vier uur duren. Kandidaat-adoptieouders betalen voor de infosessies een bijdrage van 25 euro. Na afloop van de infosessies hebben zij 60 dagen de tijd om te bevestigen of zij de adoptieprocedure willen verderzetten of niet.

Tijdens de eerste informatiesessie krijgen de kandidaat-adoptieouders uitleg over de Vlaamse adoptieprocedure, de verschillende vormen van pleegzorg, de tendensen in adoptie wereldwijd en het profiel van de kinderen die ter adoptie worden afgestaan, met specifieke aandacht voor special needs. De informatie wordt gebracht door medewerkers van Steunpunt Adoptie en VCA.

Normaal gezien wordt infosessie 1 live en in grote groep (30 kandidaat-adoptiegezinnen) gegeven. Door COVID-19 schakelde Steunpunt Adoptie vanaf april 2020 over naar online infosessies 1, met beeldmateriaal en een online vragenuur. In 2020 gingen in totaal acht informatiesessies 1 door, waarvan twee live en zes online, waaraan 269 gezinnen deelnamen. Tien gezinnen (koppels of alleenstaanden) beslisten om na de eerste infosessie te stoppen of om het vervolg van de procedure uit te stellen.

Tijdens de tweede informatiesessie biedt Steunpunt Adoptie inzicht in tal van adoptie-gerelateerde thema's zoals verlies- en rouwervaring bij adoptiekinderen, herstel van trauma en gehechtheidsrelaties, verlieservaring en rouwproces bij geboorteouders, kinderwens en noden van het kind, ontwikkelen van vaardigheden en draagkracht van adoptieouders. De tweede infosessie vindt in kleinere groep plaats, zodat er interactief met de deelnemers kan worden gewerkt. Ook hier wisselde Steunpunt Adoptie in 2020 live informatiesessies af met online sessies. In totaal gingen er in 2020 zestien informatiesessies 2 door, waarvan 12 live en 4 online. 147 gezinnen namen deel aan infosessie 2.

Na de uitnodiging om in te stromen (cf. §3.2.1) volgt een voorbereidingscursus van drie dagen, waarin dieper wordt ingegaan op zowel binnenlandse als interlandelijke adoptie. Kandidaat-adoptieouders betalen een bijdrage van 250 euro voor de voorbereidingscursus. De voorbereiding voor kandidaat-adoptieouders heeft een dubbel doel. Enerzijds tracht Steunpunt Adoptie voor de kandidaat-adoptieouders een realistisch beeld te schetsen van de kinderen die geplaatst worden voor adoptie. Er wordt veel aandacht besteed aan adoptie van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften, aangezien dit een realiteit is bij een steeds groter aantal van de geplaatste kinderen. Zo kunnen de kandidaat-adoptieouders inschatten of ze de draagkracht hebben die nodig is om aan de specifieke noden van het kind te beantwoorden. Anderzijds zet Steunpunt Adoptie ook sterk in op dynamieken tussen de kandidaat-adoptieouders onderling, gericht op het uitwisselen van ervaringen en het creëren van een adoptienetwerk. De adoptiedriehoek, die de relatie tussen geadopteerde, geboorteouders en adoptieouders visualiseert, is de rode draad doorheen het voorbereidingsprogramma.

In normale omstandigheden worden de kandidaat-adoptiegezinnen in kleine groepjes van 8 à 10 gezinnen voorbereid in Gent, Brussel of Antwerpen. Steunpunt Adoptie gaf de voorbereidingscursus in 2020 niet online, rekening houdend met het belang van interactie. Dat betekent dat er in 2020 minder voorbereidingscursussen doorgingen dan de vorige jaren. De intentie is om een inhaalbeweging te doen in 2021.

In 2020 organiseerde Steunpunt Adoptie in totaal 13 voorbereidingscursussen. 98 gezinnen vervulde de cursus en kregen een attest. Hiermee konden ze de procedure verderzetten bij de familierechtbank voor het verkrijgen van een geschiktheidsvonnis.

3.3 Maatschappelijk onderzoek

Na het volgen van de voorbereiding en na ontvangst van het voorbereidingsattest, dienen de kandidaat-adoptieouders een verzoekschrift in bij de familierechtbank om geschikt verklaard te worden voor adoptie. In het kader van de geschiktheidsprocedure beveelt de familierechtbank een maatschappelijk onderzoek. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een dienst voor maatschappelijk onderzoek (DMO). Sinds 2017 gebeuren alle maatschappelijke onderzoeken voor adoptie door DMO Brussel (cf. paragraaf 2.6.1).

In 2020 werden 101 tussenvonnissen uitgesproken voor adoptie van een niet-gekend kind. Daarnaast werden 19 vonnissen uitgesproken waarin een aanvullend onderzoek werd bevolen. In totaal kreeg DMO in 2020 120 opdrachten tot onderzoek.

DMO Brussel staat ook in voor de actualisering van het maatschappelijk onderzoek wanneer kandidaat-adoptieouders een verzoek tot verlenging van hun geschiktheidsvonnis indienen bij de familierechtbank. Het geschiktheidsvonnis vervalt immers na vier jaar. Een dergelijke actualisering is enkel nodig als er ingrijpende wijzigingen zijn in het gezin van de kandidaat-adoptieouders, die mogelijk een invloed hebben op hun geschiktheid voor adoptie. Als er geen wijzigingen zijn, dan kan het geschiktheidsvonnis automatisch met twee jaar verlengd worden. VCA gaat na of een actualisering al dan niet nodig is, aan de hand van het attest gezinssamenstelling, een vragenlijst in te vullen door de kandidaat-adoptieouders en enkele vragen aan de adoptiedienst. VCA maakt dan een attest op voor de rechtbank waarna ofwel een actualisatie van het maatschappelijk onderzoek wordt opgestart, ofwel de geschiktheid automatisch wordt verlengd.

VCA kreeg in 2020 13 vragen van de rechtbank voor een dergelijke automatische verlenging. In 9 gevallen kon VCA vaststellen dat er geen wijzigingen waren in het gezin. Voor 4 gezinnen diende wel een actualisatie te gebeuren.

3.3.1 Verloop van het maatschappelijk onderzoek

Een maatschappelijk onderzoek bestaat normaal gezien uit vier gesprekken. Daarna wordt het advies in een afsluitend adviesgesprek toegelicht aan de kandidaat-adoptieouders. Tijdens dit gesprek kunnen zij ook eventuele materiële fouten rechtzetten. Inhoudelijke discussie is niet mogelijk, dit behoort tot de bevoegdheid van de rechtbank. Dit extra gesprek zorgt er wel voor dat kandidaat-adoptieouders toelichting krijgen bij een eventueel negatief advies.

Conform de regelgeving zou de DMO het onderzoek binnen de twee maanden na het tussenvonnissen moeten afronden. In de praktijk blijkt dit echter nagenoeg onmogelijk te realiseren. Er verstrijkt namelijk al enige tijd vooraleer de DMO de opdracht ontvangt. Verder is het zowel voor de kandidaat-adoptieouders als voor de DMO erg moeilijk om de reeks van vier gesprekken onmiddellijk aan te vatten. De dienst stelt wel alles in het werk om, eenmaal het onderzoek gestart is, de termijn van twee maanden te respecteren.

3.3.2 Adviezen

Het aantal afgewerkte maatschappelijke onderzoeken in 2020 is in vergelijking met 2019 licht gestegen. In 2019 gaf DMO Brussel in totaal 100 adviezen over de geschiktheid van kandidaat-adoptieouders om een niet-gekend kind te adopteren en in 2020 waren dit er 109.

In 2020 gaf DMO Brussel 68 positieve en 26 negatieve adviezen. Dertien kandidaat-adoptanten kregen een advies van uitstel. Er werden twee maatschappelijke onderzoeken stopgezet of opgeschort op vraag van de kandidaat-adoptieouders zelf.

In tabel 3.3 geven we een overzicht van de adviezen vanaf 2008 tot 2020.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Negatief	95	54	69	81	38	38	29	18	21	26	35	22	26
Risicofactoren	26	16	1	1									
Bijkomende gesprekken	9	1	4	1			1						
Uitstel	35	31	30	20	21	17	19	12	13	19	25	18	13

Uitstel voor 1, negatief voor 2				3		1	1						
Neutraal	16	4		1									
Positief	348	199	165	145	101	88	58	47	39	47	68	58	68
Positief voor 1, uitstel voor 2										1	1		
Positief voor 1 specifiek kind	8		10	3	2	1	3	5	3				
Positief voor 1 ouder kind	1		1		1		1						
Positief voor kind met specifieke ondersteuningsbehoefte							1	1	1				
Positief voor 1 of 2	13	11	7	8	7	5	4	5	10		9	10	13
Positief voor 1 of meer	4	1	1		1								3
Positief voor 1, negatief voor 2 of meer		1	8	9	7	2	1	6	3	8	9		

Positief voor 2	15	18	15	15	6	7	7	4	4				1
Positief voor specifieke kinderen	2	7		3	1				2				
Positief voor 3	1					1	1	1					
Stopgezet / Opgeschort (1)	28	19	16	13	5	2	1	2		2	3	2	2
Totaal	601	362	327	303	190	162	127	101	96	103	150	100	109

3.3 Adviezen van de dienst voor maatschappelijk onderzoek 2008-2020

Bron: VCA

(1) Opschorting of stopzetting door kandidaat-adoptanten na minstens één gesprek.

3.4 Geschiktheidsvonnissen

Het geschiktheidsvonnis voor adoptie wordt uitgesproken door de familierechtbank. VCA ontvangt niet systematisch de vonnissen waarbij de rechtbank negatief oordeelt over de geschiktheid. Enkel de vonnissen waarin de geschiktheid wordt uitgesproken of bijkomende onderzoeken worden bevolen, moeten door de familierechtbank, via FCA, aan VCA bezorgd worden. Er werden in 2020 toch 5 vonnissen van niet-geschiktheid bezorgd aan VCA.

In 2020 werden er 50 geschiktheidsvonnissen uitgesproken door de familierechtbank. Het verschil tussen het aantal positieve adviezen door DMO Brussel (68) en het aantal geschiktheidsvonnissen (50) kan verschillende redenen hebben: kandidaat-adoptieouders die zelf om uitstel of stopzetting vragen, vertraging bij de familierechtbanken omwille van hoge werkdruk, vertraging omwille van COVID-19,...

Twaalf kandidaat-adoptieouders kregen een automatische verlenging van hun geschiktheidsvonnis en één kandidaat-adoptiegezin kreeg een verlenging na actualisatie van het maatschappelijk onderzoek.

Geschikt in hoger beroep								
Verlenging geschiktheidsvonnis						1		1
Automatische verlenging geschiktheidsvonnis		9		1			2	12
Totaal	5	39	11	1	0	1	6	63

3.4 Overzicht beslissingen familierechtbank, geschiktheid adoptie van een niet-gekend kind - 2020

Bron: VCA

(1) De kolommen geven de niet-bindende adviezen van de DMO weer, de rijen geven de definitieve beslissingen van de familierechtbanken weer.

Aanvullende onderzoeken

Beslissing familierechtbank	Adviezen Dienst voor Maatschappelijk Onderzoek			Totaal
	Negatief	Positief	Uitstel	
Aanvullend onderzoek	7	1	7	15
Aanvullend onderzoek na uitstel	0	0	4	4
Totaal	7	1	11	19

3.5 Overzicht aanvullende onderzoeken familierechtbank - 2020

Bron: VCA

3.5 Bemiddeling

Na ontvangst van het geschiktheidsvonnis maken kandidaat-adoptanten de keuze voor binnenlandse of interlandelijke adoptie. Voor binnenlandse adoptie sluiten ze dan een bemiddelingsovereenkomst af met Adoptiehuis. Voor interlandelijke adoptie sluiten ze een bemiddelingsovereenkomst af met één van de drie interlandelijke adoptiediensten of ze kiezen voor zelfstandige adoptie. Bij zelfstandige adoptie onderzoekt en beoordeelt VCA zelf de adoptieprocedure.

De meeste kandidaat-adoptieouders doen een beroep op een adoptiedienst voor bemiddeling. In de volgende paragrafen wordt een onderscheid gemaakt tussen bemiddeling door een interlandelijke adoptiedienst (§ 3.5.1), interlandelijke adoptie van een niet-gekend kind zonder bemiddeling of zelfstandige adoptie (§ 3.5.2) en bemiddeling door de binnenlandse adoptiedienst (§ 3.5.3).

3.5.1 Bemiddeling door een interlandelijke adoptiedienst

De interlandelijke adoptiediensten werken samen met door VCA goedgekeurde kanalen. In 2020 werden 23 kinderen geplaatst in een adoptiegezin in Vlaanderen na bemiddeling door één van de drie erkende interlandelijke adoptiediensten. Deze kinderen kwamen uit tien verschillende landen.

Procedure voor de opstart van een nieuwe adoptiesamenwerking (kanaalonderzoek)

Naast de landen waarmee al een samenwerking bestaat, gaan de interlandelijke adoptiediensten ook op zoek naar nieuwe herkomstlanden waar nood is aan interlandelijke adoptie. Dit gebeurt via de procedure van kanaalonderzoek.

Adoptiediensten die in een land van herkomst een nieuwe adoptiesamenwerking willen opzetten, hebben hiervoor goedkeuring nodig van VCA. De adoptiedienst maakt een uitgebreid inlichtingendossier op. VCA voert op basis van het inlichtingendossier een kanaalonderzoek uit. Het kanaalonderzoek houdt een grondige analyse in van de wetgeving en de plaatselijke procedures in het land van herkomst, afgetoetst aan het Haags Adoptieverdrag en de Belgische adoptiewetgeving. Daarnaast worden de betrokken organisaties en contactpersonen gescreend en worden de financiële transacties, die nodig zijn om een adoptie tot stand te brengen, doorgelicht.

Bij kanaalonderzoek betreft VCA altijd verschillende externe partners, zoals de FOD Buitenlandse Zaken, NGO's en centrale autoriteiten van andere landen. Ook de betrokken instanties in het land van herkomst, waaronder de bevoegde adoptieautoriteit, worden meegenomen in het onderzoek. Voor alle landen die in overweging worden genomen voor een nieuwe adoptiesamenwerking, doet VCA een uitgebreid onderzoek. Het kanaalonderzoek gebeurt extra grondig daar waar het landen betreft die het Haags Adoptieverdrag (nog) niet ratificeerden. Vaak is een bezoek van VCA ter plaatse noodzakelijk om een kanaalonderzoek te kunnen afronden. In tijden van corona is dit uiteraard niet evident.

De procedure voor het opstarten van een nieuw kanaal verloopt in verschillende fases:

- De adoptiedienst vraagt toestemming om prospectie te doen in een bepaald land.
- VCA verleent toestemming voor de prospectie, tenzij er duidelijke tegenindicaties zijn, zoals onduidelijkheid over een moratorium wegens wetwijzigingen ter plaatse, een zware ramp of een oorlogssituatie die adopties voorlopig uitsluit.
- De adoptiedienst legt vervolgens de geldende regelgeving voor advies voor aan VCA.
- Na wetgevend advies door VCA, beslist de adoptiedienst om al dan niet een inlichtingendossier samen te stellen en in te dienen bij VCA. Het inlichtingendossier bevat onder meer informatie over de contactpersonen, de procedure ter plaatse en het reisverslag van de adoptiedienst.
- VCA voert een kanaalonderzoek uit en beoordeelt de adoptiesamenwerking.
- Als de beoordeling positief is, geeft VCA een voorlopig akkoord aan de adoptiedienst, met toelating om een aantal proefdossiers op te starten.
- Na afronding van één proefdossier en drie kindtoewijzingen, evalueert VCA de werking van het proefkanaal. Hierbij wordt gepeild naar de ervaringen van zowel de adoptieouders, de adoptiedienst als FCA.
- Na positieve evaluatie, geeft VCA een definitieve goedkeuring voor de opstart van de samenwerking en kan de adoptiedienst een wachtlijst aanleggen.

In 2020 ontving VCA één nieuwe aanvraag tot prospectie. VCA gaf voor dit ene land, namelijk Oeganda, toestemming om te starten met prospectie.

De adoptiediensten dienden vier nieuwe inlichtingendossiers in: Het Kleine Mirakel voor Oeganda, Hongarije en Colombia en FIAC-Horizon voor Peru. Twee kanaalonderzoeken, namelijk Oeganda en Peru, lopen nog verder in 2021.

VCA verleende in 2020 een voorlopig akkoord voor Hongarije, Colombia en Ghana (Het Kleine Mirakel). Er waren geen definitieve goedkeuringen van nieuwe kanalen. In 2020 waren 13 landen in proeffase.

In 2020 waren er in totaal 10 landen met een lopende samenwerking, namelijk China, India, Burkina Faso, Togo, de Filipijnen, Thailand, Zuid-Afrika, Chili (SENAME), Portugal en Kazachstan.

In tabel 3.6 volgt een overzicht van alle kanalen per adoptiedienst.

Kanalen per adoptiedienst

	Ray of Hope	Het Kleine Mirakel	FIAC-Horizon
Aanvraag nieuwe kanalen		Oeganda	
Goedkeuring start prospectie (1)		Oeganda	
Stopgezette prospectie			
Ontvangst wetgeving		Oeganda	
Adviezen wetgeving Negatief (-) Positief (+)		Oeganda (-/+)	Lesotho (+)
Ontvangst en/of actualisatie inlichtingendossier		Oeganda Hongarije Colombia Senegal (voortgangsverslag)	Peru Oezbekistan (voortgangsverslag) Namibië (voortgangsverslag)

			Macedonië (voortgangsverslag) Nigeria Lagos State (voortgangsverslag) Laos (voortgangsverslag) Lesotho(voortgangsverslag)
Voorlopig akkoord (start proeffase)		Colombia Hongarije Ghana (2)	
Lopende proeffases (gestart voor 2020)	Haïti (3) Vietnam Marokko	Bulgarije Gambia Kirgizië (5)	Chili (Mi Casa) (6) Bulgarije Honduras India
Definitieve goedkeuring (3 KT en 1 aankomst)			
Lopende kanalen	China India Burkina Faso Togo	Portugal Kazachstan	de Filipijnen Thailand Zuid-Afrika Chili (SENAME)
Stopgezette kanalen	Slovakije (4)		

3.6 Kanalen volgens fase en adoptiedienst bij het VCA - 2020

Bron: VCA

- (1) In 2020 werden geen prospecties afgekeurd.
- (2) Definitieve goedkeuring voor proeffase volgt na ontvangst van kostenoverzicht.
- (3) De schorsing in Haïti werd door VCA dd. 28/10/2020 opgeheven.
- (4) Akkoord voor proeffase in 2018. ROH start samenwerking niet op.
- (5) In afwachting van het bekomen van een accreditatie.
- (6) Akkoord voor proeffase dd. 11/05/2016. Nog geen kindtoewijzingen.

(+) positief advies

(-) negatief advies

Het Kleine Mirakel

In 2020 werden er drie bemiddelingsovereenkomsten afgesloten voor Gambia.

Er waren in totaal 5 plaatsingen in 2020, waarvan 3 uit Portugal en 2 uit Gambia.

FIAC-Horizon

In 2020 werden er in totaal zes bemiddelingsovereenkomsten afgesloten, waarvan twee voor Thailand, twee voor Zuid-Afrika, één voor de Filipijnen en één voor Honduras.

Er waren in totaal 7 plaatsingen in 2020. Voor Thailand en de Filipijnen krijgt FIAC-Horizon een quotum van het herkomstland. Dit betekent dat zij een specifiek aantal dossiers van kandidaat-adoptieouders naar het herkomstland kunnen opsturen. Uit de Filipijnen kwamen er in 2020 drie kinderen aan en uit Thailand één kind. Daarnaast waren er drie plaatsingen uit Zuid-Afrika.

Ray of Hope

In 2020 werden er in totaal zes bemiddelingsovereenkomsten afgesloten, waarvan twee voor India, twee voor Togo, één voor China en één voor Burkina Faso.

Er waren in totaal elf plaatsingen in 2020. Uit India en uit Burkina Faso kwamen er telkens drie kinderen aan, uit Haïti en uit Togo telkens twee kinderen. Daarnaast was er één plaatsing uit Marokko.

Totaal aantal geplaatste kinderen via de interlandelijke adoptiediensten

In 2020 werden in totaal 23 kinderen geplaatst via interlandelijke adoptiediensten. Dit betreft een daling ten opzichte van 2019, toen er 28 plaatsingen waren. De dalende trend van de afgelopen jaren wordt dus verder gezet. In 2020 heeft de COVID-19 situatie ook meegespeeld in het lagere aantal plaatsingen.

Aantal plaatsingen in Vlaanderen, Wallonië en andere Europese landen

Tabel 3.7 geeft een overzicht van het aantal plaatsingen van 2005 tot 2020 in Vlaanderen, in Wallonië en in een aantal andere ontvangende landen. Cijfers van 2020 hebben we op dit ogenblik enkel voor Vlaanderen.

In deze tabel zien we dat de dalende trend in interlandelijke adopties door de jaren heen zich ook in Wallonië en in andere landen manifesteert.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ontvangend land																
Vlaamse Gemeenschap (1)	172	162	176	210	244	205	180	122	73	61	71	62	59	32	28	23
Franse Gemeenschap (1)	299	221	183	154	194	185	175	136	101	96	67	59	60	68	47	
Aangrenzende landen																
Duitsland	721	661	783	716	606	513	624	452	288	227	200	196	96	91	85	
Frankrijk	4.136	3.977	3.162	3.270	3.017	3.508	2.003	1.569	1.343	1.069	815	956	685	615	421	
Luxemburg	41	45	23	28	36	32	25	32	17	13	18	19	16	12	31	
Nederland	1.185	816	782	767	682	705	528	488	401	354	304	214	210	156	145	
Scandinavische landen																
Finland	308	218	176	157	187	160	163	175	141	142	93	58	71	52	67	
Denemarken	586	450	426	395	496	419	338	219	176	124	97	84	79	64	46	
Zweden	1.083	879	800	793	912	728	630	542	450	408	400	259	240	190	170	
Mediterrane landen																
Italië	2.874	3.188	3.420	3.977	3.964	4.130	4.022	3.106	2.825	2.206	2.216	1.872	1.439	1.394	1205	
Spanje	5.423	4.472	3.648	3.156	3.006	2.891	2.573	1.669	1.191	824	799	567	531	445	370	
Andere landen																

Verenigd Koninkrijk	369	363	356	225	200	173	153	120	124	68	58	64	60	71	52	
Ierland	366	313	392	422	307	201	188	117	72	34	82	54	53	41	33	

3.7 Plaatsingen in andere Europese landen in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië

Bron: VCA, ACC en Selman, P. (2019) *Global Statistics for Intercountry Adoption: Receiving States and States of origin 2004-2019*

(1) Alleen adopties gerealiseerd door een erkende adoptiedienst.

Plaatsingen volgens herkomstland

In 2020 waren de grootste herkomstlanden, met telkens drie plaatsingen, Burkina Faso, de Filipijnen, India, Portugal en Zuid-Afrika. Verder waren er telkens twee plaatsingen uit Gambia, Haïti en Togo. Uit Marokko en uit Thailand was er telkens één plaatsing.

In tabel 3.8 staat een overzicht van de geplaatste kinderen uit de verschillende herkomstlanden, van 2016 tot 2020.

Herkomstland	2016		2017		2018		2019		2020	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Bulgarije (1)	0	0,00%	0	0,00%	1	3,10%	0	0,00%	0	0,00%
Burkina Faso (1)	1	1,60%	2	3,40%	1	3,10%	4	14,29%	3	13,04%
Chili (1)	1	1,60%	1	1,70%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
China (1)	1	1,60%	2	3,40%	2	6,30%	1	3,57%	0	0,00%
Ethiopië	6	9,70%	14	23,70%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
de Filipijnen (1)	5	8,00%	6	10,20%	4	12,50%	2	7,14%	3	13,04%
Gambia	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	3,57%	2	8,70%
Guinee (1)	14	22,60%	10	16,90%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Haïti (1)	0	0,00%	0	0,00%	3	9,40%	1	3,57%	2	8,70%

Honduras (1)	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	3,57%	0	0,00%
India (1)	4	6,50%	6	10,20%	4	12,50%	2	7,14%	3	13,04%
Kazachstan (1)	0	0,00%	1	1,70%	3	9,40%	4	14,29%	0	0,00%
Marokko	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	4,35%
Nigeria	1	1,60%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Oeganda	11	17,70%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Polen (1)	8	12,90%	4	6,80%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Portugal (1)	1	1,60%	6	10,20%	1	3,10%	8	28,57%	3	13,04%
Thailand (1)	0	0,00%	3	5,10%	4	12,50%	2	7,14%	1	4,35%
Togo (1)	2	3,20%	0	0,00%	0	0,00%	2	7,14%	2	8,70%
de Verenigde Staten (1)	0	0,00%	0	0,00%	1	3,10%	0	0,00%	0	0,00%
Vietnam (1)	1	1,60%	2	3,40%	4	12,50%	0	0,00%	0	0,00%
Zuid-Afrika (1)	6	9,70%	2	3,40%	4	12,50%	0	0,00%	3	13,04%
Totaal uit buitenland afkomstig	62	100,00%	59	100,00%	32	100,00%	28	100,00%	23	100,00%

3.8 Plaatsing volgens herkomstland via een erkende adoptiedienst 2016-2020

Bron: VCA

(1) Haags Verdragsland

Plaatsingen volgens herkomstland en geslacht

Van de 23 aangekomen kinderen in 2020 waren er 15 jongens en 8 meisjes.

De verdeling per herkomstland staat vermeld in tabel 3.9.

Herkomstland	Jongens	Meisjes	Totaal
Burkina Faso	2	1	3
de Filipijnen	2	1	3
Gambia	2	0	2
Haïti	1	1	2
India	1	2	3
Marokko	0	1	1
Portugal	2	1	3
Thailand	1	0	1
Togo	2	0	2
Zuid-Afrika	2	1	3
Totaal	15	8	23

3.9 Plaatsing via een erkende adoptiedienst volgens geslacht - 2020

Bron: VCA

Plaatsingen volgens leeftijd van het kind

De gemiddelde leeftijd van de interlandelijke adoptiekinderen, geplaatst via de adoptiediensten in 2020, is 4,5 jaar. Dit is een daling ten opzichte van het gemiddelde van 5,5 jaar in 2019. Opvallend is dat er enerzijds een aantal jonge kinderen zijn geplaatst in 2020 (7 kinderen zijn jonger dan 3 jaar) en anderzijds ook een aantal oudere kinderen (5 kinderen tussen 8 en 11 jaar).

De leeftijd van de kinderen is terug te vinden in tabel 3.10.

Leeftijd	Aantal	%
0 jaar	1	4,35%
1 jaar	3	13,04%
2 jaar	3	13,04%
3 jaar	2	8,70%
4 jaar	4	17,39%
5 jaar	2	8,70%
6 jaar	2	8,70%
7 jaar	1	4,35%
8 jaar	2	8,70%
9 jaar	2	8,70%
10 jaar	1	4,35%
11 jaar	0	0,00%
12 jaar	0	0,00%
> 12 jaar	0	0,00%
Totaal	23	100,00%

3.10 Leeftijd in volle jaren van alle geplaatste adoptiekinderen via de erkende adoptiediensten - 2020

Bron: VCA

Plaatsingen volgens leeftijd en gezinssituatie adoptieouders

De leeftijd van de adoptieouders die een kindje uit het buitenland adopteerden, varieerde in 2020 tussen de 30 en de 54 jaar. De grootste groep adoptieouders is tussen 35 en 39 jaar oud. De spreiding in de verschillende leeftijdscategorieën is terug te vinden in tabel 3.11.

De 23 kinderen die door bemiddeling van een erkende interlandelijke adoptiedienst in Vlaanderen een nieuwe thuis vonden in 2020, werden allemaal geadopteerd door een heterokoppel.

Uit tabel 3.12 blijkt dat zes kinderen als eerste en enige kind in een gezin geplaatst werden. Vijf kinderen werden samen met een broer en/of zus geadopteerd door een gezin dat nog geen kinderen had. Twaalf kinderen kwamen terecht in een gezin met kinderen (tweede en volgende adopties of aanwezigheid van (pleeg)kinderen).

Leeftijd van de adoptievader en -moeder

Leeftijd	Aantal adoptievaders	Aantal adoptiemoeders
25-29 jaar	0	0
30-34 jaar	1	2
35-39 jaar	9	7
40-44 jaar	4	5
45-49 jaar	3	4
50-54 jaar	2	1
> 55 jaar	0	0
Totaal	19	19

3.11 Leeftijd van de adoptievader en -moeder (in volle jaren) op het moment van de plaatsing - 2020

Bron: VCA

Plaats in de kinderrij

	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	6	26,09%
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	5	21,74%
Gezin met (pleeg)kind(eren), plaatsing van 1 of meerdere kinderen als onderste in de kinderrij	12	52,17%

3.12 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin - 2020

Bron: VCA

Evolutie van interlandelijke adoptie over de jaren heen

Op 1 september 2005 ging een nieuwe adoptiewetgeving in voege. Die wetgeving zorgde ervoor dat vrije adopties niet meer mogelijk waren. Elke adoptieprocedure wordt sindsdien opgevolgd door de overheid.

Tabel 3.13 geeft het aantal kinderen weer dat voor 2006 via bemiddeling van een erkende adoptiedienst in een adoptiegezin geplaatst werd. Dit is maar een gedeelte van het werkelijke aantal adoptiekinderen, omdat er geen zicht is op het aantal vrije adopties dat in die jaren in Vlaanderen gerealiseerd werd.

Tabel 3.14 geeft het aantal plaatsingen via een erkende adoptiedienst weer vanaf 2006 tot en met 2020.

Plaatsingen volgens herkomstland voor 2006

Herkomstland	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Bolivia		3	5		2	2	1	1						
Bulgarije						4	7	3	2	3	2			
Burundi			2	7		2								
Cambodja											1	20		
Chili	12	2	4	3	3	3		1	1					

China (1)	3	5	2		2	8	10	18	34	29	42	49	64	63
Colombia	17	16	17	16	8	7	10	11	2	3	5	3	1	4
Ecuador	12	12	6	13	6	1	7	4	2	4	3	2	2	
El Salvador								1	1					
Ethiopië					3	1	25	18	31	17	22	29	17	59
de Filipijnen	9	10	13	13	9	15	9	12	19	11	11	9	17	7
Frankrijk			5	5	2	3								
Haïti	9	3		40	40	26	21	11	23	31	29	5		
India	77	68	60	73	66	49	38	36	35	32	18	12	13	10
Moldavië				1	2	3	3	7	2					
Nepal		1	5		1									
Oekraïne						2								
Roemenië	3	13	1		5	7	17	19	15	5	1			
Rusland							4	12	10	7	12	13	10	14
Rwanda	26	27	4											
Sri Lanka								2	3	3	7	7	3	5
Thailand								3	1	2	1	5	6	1
Vietnam				7	23	15	36	24	27	25	28	4		
Zaire				24	3	3								
Zuid-Afrika								1	2	1	5	7	10	9
Andere	11	12	5		2									
Totaal	176	167	127	202	177	151	188	184	210	173	187	165	143	172

3.13 Plaatsingen volgens herkomstland via de erkende adoptiediensten 1992 - 2005

Bron: VCA

(1) Bij nazicht werden er ook plaatsingen vanuit China geregistreerd voor de periode 1992-1995. Deze werden dan ook in de tabel aangevuld.

Plaatsingen volgens herkomstland sinds 2006

Herkomstland	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bulgarije							2						1		
Burkina Faso						1	1		2		1	2	1	4	3
Chili										4	1	1			
China	47	30	8	13	18	12	15	5	4	2	1	2	2	1	
Colombia	3	3	1		3	2									
DR Congo										3					
Ethiopië	58	88	97	107	87	102	78	48	18	11	6	14			
de Filipijnen	10	9	6	2	2	5	4	3	7	7	5	6	4	2	3
Gambia										3				1	2
Guinee									4	3	14	10			
Haïti				3	3				1				3	1	2
Honduras														1	
India	15	5	9		10	6	3	2	3	2	4	6	4	2	3
Kazachstan		26	58	86	64	22						1	3	4	
Kenia								3							
Marokko						3		1							1
Nigeria						1					1				
Oeganda								2	2	18	11				
Polen			4	2		12	10		12	10	8	4			
Portugal										1	1	6	1	8	3
Rusland	17	4	8	14											
Sri Lanka	3	2	5	3	3	2									
Thailand	1	2	4	3	3	2	1	3	2	5		3	4	2	1

Togo									1		2			2	2
de Verenigde Staten													1		
Vietnam											1	2	4		
Zuid-Afrika	8	7	10	11	12	10	8	5	5	2	6	2	4		3
Totaal	162	176	210	244	205	180	122	73	61	71	62	59	32	28	23

3.14 Plaatsingen volgens herkomstland via de erkende adoptiediensten 2006 - 2020

Bron: VCA

Wachttijd voor interlandelijke adoptie

De gemiddelde wachttijd voor interlandelijke adoptie varieert naargelang het herkomstland. Eerst is er de wachttijd tot aan de kindtoewijzing en daarna kan het nog een tijd duren voordat het kind effectief het gezin ontmoet. De meeste herkomstlanden stellen als voorwaarde dat de ouders na toewijzing een bepaalde tijd, van enkele weken tot enkele maanden, in het land van herkomst doorbrengen. In andere herkomstlanden wordt de adoptie pas maanden na de toewijzing afgerond en kunnen de adoptieouders pas daarna met hun kind naar België afreizen.

In 2020 waren er 10 kindtoewijzingen, ten opzichte van 38 kindtoewijzingen in 2019. Dit lage aantal heeft ongetwijfeld met de COVID-19 pandemie te maken. Een aantal van die kinderen zal pas in 2021 effectief met hun adoptiegezin naar België kunnen afreizen. Door de COVID-19 situatie was de wachttijd tussen kindtoewijzing en effectieve plaatsing in het gezin sowieso langer dan in 2020.

Een wachttijd berekenen kan op veel verschillende manieren. Er kan gerekend worden vanaf aanmelding, vanaf het geschiktheidsvonnis, vanaf ondertekening van de bemiddelingsovereenkomst, vanaf verzending van het dossier naar het herkomstland,...

VCA heeft er de afgelopen jaren steeds voor gekozen om te rekenen vanaf de datum van het geschiktheidsvonnis.

In tabel 3.15 wordt de gemiddelde wachttijd weergegeven die verstrijkt tussen de datum van het geschiktheidsvonnis en de kindtoewijzing in 2020.

Tabel 3.16 toont de wachttijd tussen de datum van het geschiktheidsvonnis en de effectieve datum van plaatsing in 2020.

Er wordt telkens vermeld over hoeveel toewijzingen of plaatsingen het gaat.

Wachttijd kindtoewijzingen

Herkomstland	Wachttijd in maanden	Wachttijd in jaren/maanden	Aantal kindtoewijzingen
Burkina Faso	26	2j. 2m.	1
de Filipijnen	77	6j. 5m.	1
Gambia	51	4j. 3m.	1
India	36	3j.	1
Marokko	47	3j. 11m.	1

Thailand	51	4j. 3m.	2
Togo	41	3j. 5m.	2
Zuid-Afrika	91	7j. 7m.	1
Totaal			10

3.15 Wachtijden kindtoewijzingen per herkomstland - 2020

Bron: VCA

Wachtijden plaatsingen

Herkomstland	Wachtijd in maanden	Wachtijd in jaren/maanden	Aantal plaatsingen
Burkina Faso	42	3j. 6m.	3
de Filipijnen	78	6j. 6m.	3
Gambia	55	4j. 7m.	2
Haïti	46	3j. 10m.	2
India	39	3j. 3m.	3
Marokko	30	2j. 6m.	1
Portugal	26	2j. 2m.	3
Thailand	65	5j. 5m.	1
Togo	34	2j. 10m.	2
Zuid-Afrika	35	2j. 11m.	3
Totaal			23

3.16 Wachtijden plaatsingen per herkomstland - 2020

Bron: VCA

Kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte

Verschillende landen hanteren eigen definities en begrippen voor adoptiekinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte (ook 'special needs' genoemd). VCA definieert het begrip 'special needs' op basis van internationaal onderzoek en getoetst aan de ervaring in het Vlaamse werkveld.

We hanteren vijf deelcategorieën, namelijk:

- (1) Siblings (broers en/of zussen);
- (2) Kinderen met medische problemen;
- (3) Kinderen met een extra belastende achtergrond en/of gedragsproblemen;
- (4) Kinderen met een ontwikkelingsstoornis;
- (5) Oudere kinderen (ouder dan 6 jaar).

Er zijn kinderen die tot meerdere categorieën van 'special needs' behoren, zoals bijvoorbeeld een kind ouder dan 6 jaar met een ontwikkelingsstoornis. Bij deze kinderen is er een cumulatief risico.

VCA en haar partners stellen vast dat de kindprofielen met de jaren complexer worden. De vraag stelt zich waar de grens ligt van kindprofielen en of ouders de draagkracht hebben om hiermee op een adequate manier mee om te gaan, rekening houdend met de beschikbare hulpverlening in Vlaanderen. De haalbaarheid van bepaalde adoptieprojecten vraagt om een kritische reflectie binnen de hele adoptiesector.

In 2019 startte VCA dan ook de werkgroep 'special needs' op, met als doelstelling om samen met de partners in de adoptiesector te komen tot een nieuwe visie en werkwijze bij de adoptie van kinderen met special needs. In 2020 heeft VCA verschillende keren overlegd met experts binnen de adoptiesector en de jeugdhulpverlening over de vraag wat de grenzen zijn bij adoptie van kinderen met specifieke zorgnoden. De werkgroep 'special needs', waar ook de interlandelijke adoptiediensten en Steunpunt Adoptie aan deelnemen, boog zich onder meer over de vraag hoe we aan de slag kunnen gaan met onafhankelijke experts in de beoordeling van de kinddossiers. De interlandelijke adoptiediensten stelden ook hun eigen aangepaste special needs werking voor. Verder werd afgesproken dat Steunpunt Adoptie zou exploreren, a.d.h.v. onder meer bestaande kennis en praktijken in het buitenland, in welke mate het zinvol lijkt om te werken met een waardenschaal met gradaties voor special needs.

In 2020 werden in totaal 11 kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte geplaatst. De tabel hieronder biedt een overzicht per type ondersteuningsbehoefte.

Categorie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ouder dan 6 jaar	5	4	3	2	1	2	3		4
Medisch probleem	15	5	4	7	6	5	5	4	
Sibling	6	4	8	1		2	4		3
Extra belastende achtergrond (of gedragsproblemen)	1	3	2	1	6	1			
Ontwikkelingsstoornis	1	3	3	1			1		
Ouder dan 6 jaar + sibling	6	2	2	5					1
Ouder dan 6 jaar + extra belastende achtergrond	3	1	2	2	1	2	2		
Ouder dan 6 jaar + medisch probleem				1		2		2	
Ouder dan 6 jaar + medisch probleem + extra belastende achtergrond					1	1		1	
Medisch probleem + extra belastende achtergrond	1	1	1				2		
Medisch probleem + ontwikkelingsstoornis	4			4	2	2	1	1	
Medisch probleem + sibling + extra belastende achtergrond					1				

Medisch probleem + ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond					1				
Sibling + medisch probleem			3	2	2	1			
Sibling + extra belastende achtergrond	1	2	1	2	2	1			
Ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond				1				1	
Sibling + ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond			1	2					
Ouder dan 6 jaar + sibling + extra belastende achtergrond	4	2	2	1	1	2		3	3
Ouder dan 6 jaar + sibling + ontwikkelingsstoornis				1					
Ouder dan 6 jaar + ontwikkelingsstoornis + extra belastende achtergrond				1	4			3	
Ouder dan 6 jaar + sibling + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	2		2			4			

Ouder dan 6 jaar + medisch probleem + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	1			1		1			
Ouder dan 6 jaar + sibling + medisch probleem + extra belastende achtergrond						1		1	
Medisch probleem + sibling + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	1					1			
Ouder dan 6 jaar + medisch probleem + sibling + extra belastende achtergrond + ontwikkelingsstoornis	1			1		1			
	52	27	34	36	28	29	18	16	11

Totaal aantal plaatsingen	122	73	61	71	62	59	32	28	23
Percentage special needs t.a.v. totaal aantal plaatsingen	42,6%	37,0%	55,7%	50,7%	45,2%	49,2%	56,3%	57,1%	47.8%

3.17 Overzicht kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte 2012 - 2020

Bron: VCA

3.5.2 Interlandelijke adoptie van een niet-gekend kind zonder bemiddeling (zelfstandige adoptie)

Kandidaat-adoptieouders kunnen ervoor kiezen om een interlandelijke adoptieprocedure te doorlopen zonder bemiddeling van een erkende adoptiedienst. In dit geval spreekt men van een zelfstandige adoptie. De kandidaat-adoptanten stellen een inlichtingendossier samen over het door hen gekozen kanaal. Wanneer kandidaat-adoptanten aangeven zelfstandig te willen adopteren, kunnen ze eventueel gericht doorstromen naar de voorbereiding. In het kader van deze gerichte doorstroom voert VCA een gesprek met de kandidaat-adoptanten, nadat ze de twee infosessies hebben gevolgd.

Op basis van de aangeleverde informatie voert VCA een kanaalonderzoek uit, dat start zodra het geschiktheidsvonnis van de kandidaat-adoptanten beschikbaar is en dus na het doorlopen van de procedure van voorbereiding en maatschappelijk onderzoek.

Het kanaalonderzoek neemt in principe maximaal 4 maanden in beslag. Er bestaat de mogelijkheid om de termijn tweemaal, met telkens 2 maanden te verlengen tot maximaal 8 maanden. De beoordeling van een kanaal gebeurt op gelijkaardige wijze als bij een adoptiedienst.

Na goedkeuring van het zelfstandige adoptiekanaal vervult VCA een belangrijke rol in de verdere procedure, onder meer wat betreft de verzending van het ouderdossier naar de bevoegde autoriteiten, het ontvangen van het kinddossier en het matchingsvoorstel, de goedkeuring van het kinddossier en de matching en tenslotte de opmaak van de nodige attesten met het oog op de erkenningsprocedure.

In 2020 voerde VCA vijf gesprekken met kandidaat-adoptanten die een zelfstandige adoptie overwogen, respectievelijk uit Litouwen (1), Roemenië (2), Rusland (1) en Slovakije (1). Deze vijf kandidaat-adoptanten konden, omwille van het feit dat ze een realistisch zelfstandig adoptieproject konden voorleggen, gericht doorstromen naar de voorbereiding.

In 2020 ontving het VCA vijf aanvragen voor kanaalonderzoek van zelfstandige adoptanten, met name voor adoptie uit Burundi, Roemenië en Sri Lanka. Er werden zes kanalen goedgekeurd voor zelfstandige adoptie, met name in Bulgarije, Burundi, Colombia en Roemenië.

Er werd één ouderdossier verstuurd naar Burundi en één naar Slovakije.

In 2020 ontving VCA geen kindtoewijzingen en keurde ze ook geen kindtoewijzingen goed. Er kwamen in 2020 geen kinderen aan via zelfstandige adoptie.

Kanaalonderzoek zelfstandige interlandelijke adopties	
Kanaaldossier ontvangen	
Burundi	2
Roemenië	2
Sri Lanka	1
Totaal	5
Kanaalonderzoek opgestart	
Burundi	2
Roemenië	2
Sri Lanka	1
Totaal	5
Goedkeuring kanaal	
Bulgarije	1
Burundi	2
Colombia	1
Roemenië	2
Totaal	6
Verzending ouderdossier naar buitenland	
Burundi	1
Slovakije	1
Totaal	2
Ontvangen kinddossier	0
Totaal	0
Goedkeuring kindtoewijzing	
Totaal	0

Aangekomen kinderen	
Totaal	0

3.18 Kanaalonderzoek zelfstandige interlandelijke adopties - 2020

Bron: VCA

3.5.3 Bemiddeling door de binnenlandse adoptiedienst

Binnenlandse adoptie gaat over de adoptie van kinderen die in Vlaanderen verblijven en die niet met het oog op adoptie naar Vlaanderen zijn gekomen.

Binnenlandse adoptie van een niet-gekend kind gebeurt altijd via bemiddeling van de binnenlandse adoptiedienst Adoptiehuis. De dienst staat in voor begeleiding van de geboorteouders, begeleiding van de kandidaat-adoptieouders, bemiddeling en nazorg.

In 2020 werden in totaal 19 bemiddelingscontracten tussen Adoptiehuis en kandidaat-adoptanten afgesloten.

Geplaatste kinderen

In 2020 werden 17 kinderen geplaatst via Adoptiehuis. Eén kind ging kort na plaatsing terug naar de biologische moeder, waardoor er uiteindelijk 16 kinderen binnenlands werden geadopteerd. Het ging om 6 meisjes en 10 jongens.

Voor de meeste adoptiegezinnen ging het om een eerste binnenlandse adoptie. Eén gezin had al een kind geadopteerd uit China.

Adoptiehuis begeleidt de biologische ouders met het oog op het nemen van een gefundeerde beslissing over de toekomst van hun kind en henzelf. Slechts een beperkt aantal begeleidingen leidt uiteindelijk tot een adoptieplaatsing. Voor het merendeel van de opgestarte begeleidingen wordt een minder ingrijpende oplossing gevonden, zoals het zelf opvoeden van het kind, al dan niet met gezinsondersteuning, via pleegzorg of verblijf in een voorziening voor moeder en kind.

Gezinssituatie

De gemiddelde leeftijd van de adoptievaders die een kind adopteerden via Adoptiehuis was 37,1 jaar (40,4 jaar in 2019) en van de adoptiemoeders 40,4 jaar (44,1 jaar in 2019).

Van de 16 kinderen kwamen 10 kinderen terecht in een gezin met 2 vaders. Er werden 4 kinderen geplaatst bij een vader en een moeder. Er werden ook 2 kinderen geplaatst bij een alleenstaande vader.

In 2020 werden er in totaal 4 vrouwen adoptie moeder en 26 mannen adoptievader (cf. tabel 3.20).

Of er al kinderen in het gezin aanwezig waren voor de plaatsing van het adoptiekind, is opgenomen in tabel 3.21.

Geplaatste kinderen via een adoptiedienst

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geplaatste kinderen	32	29	24	35	25	30	26	23	22	23	29	20	15	16

3.19 Aantal kinderen geplaatst via Adoptiehuis 2007 - 2020

Bron: VCA

Leeftijd van de adoptievader en -moeder

Leeftijd	Aantal adoptievaders	Aantal adoptie moeders
25-29 jaar	1	0
30-34 jaar	11	0
35-39 jaar	7	2
40-44 jaar	6	2
45-49 jaar	1	0
50-54 jaar	0	0
>55 jaar	0	0
Totaal	26	4

3.20 Leeftijd van de adoptievader en -moeder (in volle jaren) op het moment van plaatsing - 2020

Bron: VCA

Plaats in de kinderrij

	Aantal	%
Kinderloos gezin, plaatsing van 1 kind	13	81,25
Kinderloos gezin, plaatsing van meerdere kinderen	0	0
Gezin met (pleeg)kinderen, plaatsing van 1 kind als onderste in de kinderrij	3	18,75
Totaal	16	100

3.21 Voor adoptie geplaatste kinderen volgens aantal geplaatste kinderen en plaats in de kinderrij in het adoptiegezin - 2020

Bron: VCA

3.6 Erkenning en registratie

Na de adoptie van een kind geboren uit het buitenland, wordt de adoptiebeslissing ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. De meeste adopties worden uitgesproken in het land van herkomst. De adoptiebeslissing moet echter eerst erkend worden door de FCA om ook in België uitwerking te hebben.

Sinds de wet van 31 maart 2019 op de modernisering van de burgerlijke stand stelt de FCA geen bewijs van registratie meer op, maar stelt ze een attest van erkenning op voor de ambtenaar van de burgerlijke stand. Die is bevoegd om een akte van adoptie op te stellen op basis van dit erkenningsattest. De akte van adoptie is het materiële bewijs van de erkenning van de adoptie.

In 2020 heeft FCA in 17 Nederlandstalige adoptiedossiers, waarbij in totaal 20 kinderen geadopteerd werden, een attest van erkenning afgeleverd.

4. ADOPTIE VAN EEN GEKEND KIND

4.1 Intrafamiliale adoptie

Intrafamiliale adoptie is de adoptie van een kind van familie dat in het buitenland woont. Deze adoptieprocedure is van toepassing voor kandidaat-adoptieouders die tot in de vierde graad verwant zijn met het te adopteren kind (bijvoorbeeld een neef of nicht) of die voorafgaand aan de adoptie met het kind hebben samengewoond. Voor adoptie van kinderen die verder dan de vierde graad verwant zijn, geldt de gewone adoptieprocedure.

Bij een intrafamiliale adoptie zal de adoptieprocedure meestal zonder tussenkomst van een adoptiedienst verlopen. Het gaat dan ook om een zelfstandige adoptie. VCA begeleidt in dit geval de kandidaat-adoptanten doorheen het proces. De procedure moet altijd bij VCA opgestart worden.

In 2020 werden door VCA 24 aanmeldingen geregistreerd voor een intrafamiliale adoptie.

Aanmeldingen	2016	2017	2018	2019	2020
Intrafamiliale adoptie	31	36	33	37	24

4.1 Aantal aanmeldingen voor intrafamiliale adoptie 2016 - 2020

Bron: VCA

4.1.1 Aanmelding en voorbereiding

De kandidaat-adoptanten voor intrafamiliale adoptie melden zich aan bij VCA. Bij aanmelding vullen de kandidaat-adoptieouders een vragenlijst in over de situatie van het te adopteren kind. Op basis van deze vragenlijst maakt VCA een eerste inschatting over de haalbaarheid van intrafamiliale adoptie. Indien het erop lijkt dat er geen mogelijkheden zijn voor adoptie, worden kandidaat-adoptanten hier per brief over ingelicht. Wanneer er op basis van de vragenlijst mogelijkheden lijken te zijn, dan worden de kandidaat-adoptanten uitgenodigd voor een individueel gesprek.

Tijdens het individuele gesprek licht VCA de verplichte adoptieprocedure uitvoerig toe en wordt er dieper ingegaan op het specifieke adoptieproject. De kandidaat-adoptieouders krijgen een verslag van dit gesprek, waarin een eerste inschatting wordt gemaakt over de realiseerbaarheid van de geplande adoptie. De adoptabiliteit van het kind, de subsidiariteit van de adoptie en de specifieke situatie in het land van herkomst worden overlopen.

Als op basis van deze informatie blijkt dat het weinig zin heeft om de procedure verder te zetten, omdat er zich problemen zullen voordoen tijdens de procedure, dan worden de kandidaat-adoptieouders hierover ingelicht. Zo vermijdt VCA dat er hooggespannen, maar onrealistische verwachtingen ontstaan bij het kind, de familie of de kandidaat-adoptieouders. Op basis van de inschatting van VCA beslissen de kandidaat-adoptieouders of ze de verdere procedure willen doorlopen of niet.

Als de kandidaat-adoptieouders verder willen gaan, dan verwijst VCA hen door naar Steunpunt Adoptie voor een voorbereidingsprogramma van één dag. Hierin wordt vooral aandacht besteed aan de eigenheid van adoptie en de betekenis ervan voor de drie betrokken partijen, met name de geboorteouder(s), het adoptiekind en de adoptieouder(s), binnen deze specifieke adoptiecontext. Steunpunt Adoptie organiseert dit programma een paar keer per jaar, rekening houdend met het aantal aanvragen.

In 2020 ontving VCA 24 vragenlijsten voor intrafamiliale adoptie. 14 kandidaat-adoptieouders kwamen op individueel gesprek bij VCA. De voorbereiding door Steunpunt Adoptie ging in 2020 één keer door. Twee gezinnen namen deel en ontvingen een attest.

4.1.2 Maatschappelijk onderzoek en geschiktheid

Na ontvangst van het voorbereidingsattest, dienen de kandidaat-adoptanten een verzoekschrift in om geschikt verklaard te worden bij de familierechtbank. Net zoals bij de adoptie van een niet-gekend kind, voert DMO in opdracht van de familierechtbank dit onderzoek uit. In 2020 werden 6 tussenvonnissen uitgesproken, waarin een dergelijk (aanvullend) maatschappelijk onderzoek bevolen werd.

In 2020 voerde DMO Brussel 7 maatschappelijke onderzoeken uit, waarvan 1 aanvullend, in het kader van een intrafamiliale adoptie. DMO gaf 3 keer een positief advies, 2 keer een negatief advies en 2 keer advies tot uitstel.

Na ontvangst van het advies van DMO, is het aan de familierechtbank om een beslissing te nemen of de kandidaten al dan niet geschikt zijn om te adopteren. Bij een positieve beslissing ontvangen de kandidaat-adoptanten een geschiktheidsvonnis.

Geschiktheidsvonnissen intrafamiliale adoptie

Type vonnis	Aantal
Geschikt voor 1 kind	2
Geschikt, specifiek kind	1
Totaal	3

4.2 Aantal en type vonnissen voor intrafamiliale adopties - 2020

Bron: VCA

Sommige kandidaat-adoptieouders leven onbewust de Belgische regelgeving niet na door een adoptie te laten uitspreken in het land van herkomst voordat ze geschikt verklaard zijn. Voor deze kandidaat-adoptieouders bestaat de mogelijkheid om de adoptie te regulariseren. Dit betekent dat FCA in uitzonderlijke omstandigheden de kandidaat-adoptieouders de toestemming kan geven om de Belgische adoptieprocedure (voorbereiding, maatschappelijk onderzoek en geschiktheidsvonnis) toch op te starten ook al is er al een vonnis uitgesproken in het land van herkomst. Na de geschiktheidsprocedure kan FCA de adoptie toch erkennen. Dit is alleen mogelijk in het kader van intrafamiliale adopties die aan strikte voorwaarden voldoen.

FCA vroeg in 2020 één keer advies aan VCA omtrent de subsidiariteit en adoptabiliteit van een reeds geadopteerd kind uit Polen. VCA baseert een dergelijk advies altijd op het kinddossier van het land van herkomst. VCA vroeg het kinddossier dan ook op bij de centrale autoriteit in Polen. VCA ontving dit kinddossier nog niet in 2020.

4.1.3 Kanaalonderzoek en verdere procedure

Intrafamiliale adoptie is een vorm van zelfstandige adoptie, waarbij VCA net als bij andere zelfstandige adopties een kanaalonderzoek uitvoert. De aanpak bij intrafamiliale adoptie is deels verschillend.

Wanneer kandidaat-adoptieouders na het gesprek met VCA beslissen om verder te gaan, kan VCA al starten met een voorbereidend onderzoek van het kanaal. Op die manier wordt er tijd gewonnen zodat het kind snel zijn familie in België kan vervoegen indien de adoptie wordt toegestaan. Het eigenlijke kanaalonderzoek en de beoordeling van het kanaal kunnen pas starten nadat het geschiktheidsvonnis werd uitgesproken.

In 2020 startte het VCA voor 5 intrafamiliale adoptiedossiers een kanaalonderzoek op na ontvangst van het geschiktheidsvonnis, met name voor de herkomstlanden Guinee-Bissau, de Filipijnen, Kameroen, Sierra Leone en Turkije. Het kanaalonderzoek voor Guinee, opgestart in 2019, werd afgerond en goedgekeurd in 2020. Ook het kanaalonderzoek van de Filipijnen kon in 2020 positief afgerond worden.

VCA heeft in 2020 geen ouderdossiers opgestuurd voor intrafamiliale adoptie. Het VCA ontving in 2020 een kinddossier uit Togo, maar zonder goedkeuring van de bevoegde Togolese Centrale Autoriteit. In 2020 kwamen 4 kinderen via intrafamiliale adoptie aan in Vlaanderen (3 kinderen uit Nigeria en 1 kind uit Rwanda).

Intrafamiliale adoptie	
Kanaalonderzoek opgestart (na geschiktheidsvonniss)	
Guinee Bissau	1
de Filipijnen	1
Kameroen	1
Sierra Leone	1
Turkije	1
Totaal	5
Verzonden ouderdossiers	
Totaal	0
Ontvangen kinddossiers	
Togo	1
Totaal	1
Goedkeuring kindtoewijzing	
Totaal	0
Weigering kindtoewijzing	
Totaal	0
Stopzetting na ontvangst kinddossier	
Togo	1
Totaal	1
Aangekomen kinderen	
Nigeria	3
Rwanda	1
Totaal	4

4.3 Overzicht van intrafamiliale adoptiedossiers die door VCA behandeld werden - 2020

Bron: VCA

4.1.4 Overleg internationale pleegvoogdij

In december 2020 nam VCA deel aan een eerste verkennend gesprek over specifieke dossiers van internationale pleegvoogdij. In 2021 zal hierover een werkgroep worden opgestart, met als doelstelling te komen tot een betere samenwerking rond concrete dossiers betreffende adoptie en internationale pleegzorg.

4.2 Binnenlandse adoptie van een gekend kind

Bij binnenlandse adoptie van een gekend kind gaat het over adoptie van een kind dat door de kandidaat-adoptieouders vooraf al gekend is, zoals bijvoorbeeld een stiefkind, een pleegkind of een kind van familie, dat zich voor de adoptie al in België bevindt. Het kan ook gaan over adoptie van een biologisch eigen kind, bijvoorbeeld adoptie door de biologische vader die zijn kind niet tijdig bij de ambtenaar van burgerlijke stand erkend heeft of waarbij een andere man (in plaats van de biologische vader) het kind erkend heeft.

4.2.1 Aanmelding en voorbereiding

Het aantal kandidaat-adoptieouders dat zich in 2020 heeft aangemeld voor een binnenlandse adoptie van een gekend kind is stabiel gebleven ten opzichte van 2019, namelijk 186 aanmeldingen.

Aanmeldingen bij het VCA

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Binnenlandse adoptie gekend kind	188	100,0	181	100,0	190	100	188	100	186	100
<i>Waarvan</i>										
-stiefouder hetero	156	82,9	152	83,98	146	76,84	147	78,19	147	79,03
-stiefouder holebi	9	4,9	8	4,42	9	4,74	15	7,98	9	4,84
-gekend kind (pleegkind, draagmoeders, ...)	8	4,2	12	6,63	20	10,53	13	6,91	18	9,68
-kind van familie (kleinkind, neef, nicht, ...)	15	7,9	7	3,87	12	6,31	13	6,91	12	6,45
-eigen kind			2	1,10	3	1,58	0	0	0	0

4.4 Aantal aanmeldingen binnenlandse adoptie gekend kind- 2020

Bron: VCA

Steunpunt Adoptie organiseert de voorbereiding van kandidaat-adoptieouders die een gekend kind wensen te adopteren. In 2020 gingen er 9 voorbereidingsgroepen door, waarvan 7 live en 2 online. In totaal namen, net als in 2019, 163 gezinnen (koppels of alleenstanders) deel aan de voorbereiding.

Aantal voorbereidingen voor de binnenlandse adoptie van een gekend kind

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Adoptie van een gekend kind	284	376	295	401	282	363	240	178	97	164	164	163	163

4.5 Afgeronde voorbereidingen binnenlandse adoptie gekend kind 2008 - 2020

Bron: VCA

4.2.2 Verzoekschrift adoptie met mogelijk maatschappelijk onderzoek

Na ontvangst van het voorbereidingsattest, dienen de kandidaat-adoptanten een verzoekschrift tot adoptie in bij de familierechtbank. Bij een adoptie gekend kind is er al een sociaal-affectieve band tussen de kandidaat-adoptieouder en het betrokken kind. Het maatschappelijk onderzoek naar de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten is omwille van deze band niet steeds verplicht. De familierechter oordeelt hierover en beslist of het onderzoek al dan niet nodig is. Een adoptie van een gekend kind kan dus ook zonder maatschappelijk onderzoek plaatsvinden.

In 2020 ontving DMO Brussel via VCA 5 opdrachten van de familierechtbank in het kader van een adoptie gekend kind. DMO geeft niet steeds een eindadvies, maar maakt wel altijd een afweging van de verschillende beschermings- en risicofactoren, gezien het hier gaat om gekende kinderen die vaak al langere tijd in het gezin van de kandidaat-adoptanten verblijven. Voor 2 dossiers gaf de DMO wel een eindadvies: 1 positief advies en 1 advies tot uitstel.

Via het aanmeldingsformulier voor de binnenlandse adoptie van een gekend kind, ontvangt VCA de gegevens van de biologische ouder(s). Vervolgens stuurt VCA hun gegevens door naar Adoptiehuis. Adoptiehuis nodigt de biologische ouder(s) uit voor een informatiegesprek over de gevolgen van adoptie voor hen als ouder en voor het kind, alsook over hun mogelijkheden, rechten en plichten. Dit gesprek is niet verplicht, maar wordt wel steeds aangeboden om de biologische ouders te begeleiden bij het nemen van een geïnformeerde beslissing. Adoptiehuis verstuurd in 2020 62 brieven met een uitnodiging voor een gesprek. Twintig biologische ouders, consulenten of voogden van minderjarigen gingen hierop in.

In opdracht van de familierechtbank, is het mogelijk dat Adoptiehuis ook maatschappelijke onderzoeken uitvoert in het geval dat de biologische ouders weigeren in te stemmen met de adoptie. Deze opdracht krijgt Adoptiehuis via VCA. Adoptiehuis onderzoekt de motivatie voor de weigering van de

biologische ouders en contacteert hen hierover schriftelijk met een uitnodiging voor een gesprek. In 2020 voerde Adoptiehuis 13 dergelijke maatschappelijke onderzoeken uit. Het is aan de familierechtbank om op basis van het adviesverslag van Adoptiehuis een beslissing te nemen of de kandidaat-adoptanten al dan niet mogen adopteren.

Nieuw vanaf 2020 is dat Adoptiehuis ook onderzoek doet naar de adoptabiliteit van de kinderen. Tijdens deze onderzoeken gaat Adoptiehuis, indien mogelijk, in gesprek met het kind en met de verschillende betrokken contexten. Aan de hand van deze gesprekken wordt er nagegaan of een kind al dan niet adoptabel is. Adoptiehuis maakt op basis van alle gevoerde gesprekken een verslag op, als advies voor de familierechtbank. Het is aan de familierechtbank om hierin een definitieve beslissing te nemen. Het afgelopen jaar werden 4 onderzoeken opgestart, waarvan 2 onderzoeken effectief in 2020 werden afgerond.

Adoptievonnissen

VCA wordt niet systematisch op de hoogte gehouden van ieder adoptievonnis naar aanleiding van een verzoekschrift tot adoptie van een gekend kind in Vlaanderen. Daarom is het onmogelijk om een precies cijfer te geven van het aantal kinderen dat in 2020 via deze adoptieprocedure geadopteerd werd.

De tekst van het Haags Adoptieverdrag (Verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie - 's-Gravenhage, 29 mei 1993) is te raadplegen op https://assets.hcch.net/upload/text33_nl.pdf

Vlaams Centrum voor Adoptie:

Hallepoortlaan 27

1060 Brussel

02 533 14 76